

TEMATICKÁ ZPRÁVA

Distanční vzdělávání v základních a středních školách

Přístupy, posuny a zkušenosti škol
rok od nástupu pandemie nemoci covid-19

| březen 2021

2020/2021

Distanční vzdělávání v základních a středních školách

*Přístupy, posuny a zkušenosti škol
rok od nástupu pandemie nemoci covid-19*

Tematická zpráva

Mgr. Tomáš Pavlas

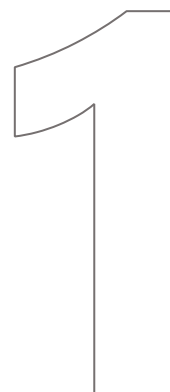
Mgr. Tomáš Zatloukal, MBA, LL.M., MSc.

PhDr. Ondřej Andrys, MAE, MBA, MPA

PhDr. Ondřej Neumajer, Ph.D.

OBSAH

1	ÚVOD	8
2	SHRNUTÍ HLAVNÍCH ZJIŠTĚNÍ	10
3	ZAPOJENÍ ŽÁKŮ DO DISTANČNÍ VÝUKY	14
4	ZAPOJENÍ A PODPORA ŽÁKŮ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI	22
5	VYUŽÍVÁNÍ DIGITÁLNÍCH TECHNOLOGIÍ V DISTANČNÍ VÝUCE	26
6	ZMĚNY VZDĚLÁVACÍHO OBSAHU V DISTANČNÍ VÝUCE	34
7	ZMĚNY V ORGANIZACI DISTANČNÍ VÝUKY	40
8	SYNCHRONNÍ VÝUKA	44
9	HODNOCENÍ V DOBĚ DISTANČNÍ VÝUKY	50
10	KOMUNIKACE	54
11	DOPORUČENÍ	58

A large, hollow outline of the number '1' is positioned in the upper right quadrant of the page. It is centered vertically between two horizontal grey bars that extend from the left and right edges of the page towards the center.

1

Úvod

1 ÚVOD

V měsíci březnu 2021 si Česká republika připomíná rok od nástupu pandemie nemoci covid-19, která kromě jiných oblastí velmi výrazně zasáhla také do oblasti vzdělávání.

Začátkem měsíce dubna 2020, v návaznosti na zcela mimořádnou a nečekanou situaci související s vydáním zákazu osobní přítomnosti žáků ve školách vlivem pandemie nemoci covid-19, realizovala Česká školní inspekce mimořádné tematické šetření ve formě řízených telefonických rozhovorů s řediteli téměř 5 000 základních (dále i „ZŠ“) a středních škol (dále i „SŠ“), jehož cílem bylo diskutovat realizaci nově nastaveného distančního vzdělávání z různých hledisek, metodicky pomoci školám a připravit podklady pro zacílení metodické podpory ze strany rezortu školství, mládeže a tělovýchovy. Zjištění z tohoto šetření jsou shrnuta v tematické zprávě *Vzdělávání na dálku v základních a středních školách* vydané v květnu 2020, která je k dispozici na webových stránkách České školní inspekce (přímý odkaz [-zde-](#)).

V návaznosti na toto šetření, po obnovení prezenčního vzdělávání na začátku školního roku 2020/2021, pokračovala Česká školní inspekce ve sledování dopadů mimořádných opatření na podmínky i průběh vzdělávání přímo ve školách. Součástí tohoto šetření pak byly také zkušenosti a názory žáků a učitelů. V polovině měsíce října 2020, po nástupu další vlny pandemie a opětovném vydání zákazu osobní přítomnosti žáků ve školách, však byla tematická činnost přerušena a Česká školní inspekce připravila a vydala (listopad 2020) tematickou zprávu reflektující dostupné výsledky svého šetření s doplněním mnoha metodických doporučení a námětů pro zvýšení kvality distanční výuky. Tematická zpráva s názvem *Zkušenosti žáků a učitelů základních škol s distanční výukou ve 2. pololetí školního roku 2019/2020* je rovněž k dispozici na webových stránkách České školní inspekce (přímý odkaz [-zde-](#)).

V podzimním období školního roku 2020/2021 nabídla Česká školní inspekce všem základním a středním školám možnost metodických konzultací v tématech souvisejících s distančním vzděláváním s cílem pomoci školám řešit obtíže, s nimiž se v rámci distančního vzdělávání setkávají. O metodické konzultace projevil zájem stovky škol, s nimiž Česká školní inspekce na základě dohody a přání ředitele školy telefonicky, prostřednictvím videohovorů nebo i formou prezenčních návštěv diskutovala otázky související s přípravou a organizací distančního vzdělávání, se zaměřením distanční výuky a s formami distančního vzdělávání, s obsahovými prioritami distanční výuky, s distančním vzděláváním žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (dále i „SVP“) nebo s hodnocením a poskytováním zpětné vazby či komunikací s žáky a jejich zákonnými zástupci (dále i „rodiče“). Také z těchto aktivit má Česká školní inspekce k dispozici řadu zjištění a informací, které lze při vyhodnocování distančního vzdělávání zohlednit.

Od ledna 2021 Česká školní inspekce pokračovala v realizaci tematické inspekční činnosti v základních a středních školách¹ započaté v září 2020, která sleduje dopady mimořádných opatření na podmínky i průběh vzdělávání v prezenčním i distančním režimu. Cílem této tematické inspekční činnosti je zjistit, jak vzdělávání ve školách probíhá v situaci, kdy část žáků byla či je přítomna prezenčně (1. a 2. ročníky základního vzdělávání byly po většinu sledovaného období vzdělávány prezenčně) a většina distančně, pomoci školám situaci vyhodnotit, vysledovat přístupy, které školy po mnohaměsíční zkušenosti s distančním vzděláváním a po řadě vydaných metodických doporučení ze strany Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, České školní inspekce i dalších institucí a organizací aplikují, vyhodnotit průběh hodin vedených prezenčně i distančně s ohledem na jejich zaměření, obsah a efektivitu, poskytnout školám metodicky orientovanou zpětnou vazbu a současně připravit agregované podklady pro Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy k zacílení další metodické podpory. Součástí této tematické inspekční činnosti jsou vedle virtuálních hospitací v on-line hodinách také tematicky zaměřené rozhovory s vedením školy a učiteli. Takto orientovaná tematická inspekční činnost bude realizována až do konce školního roku 2020/2021.

Předkládaná tematická zpráva reflektuje zjištění České školní inspekce z různých forem inspekční činnosti a dalších aktivit úřadu zaměřených na problematiku distančního vzdělávání v základních a středních školách a realizovaných v období **od září 2020 do konce února 2021**, s akcentem na zjištění učiněná **v lednu a únoru 2021** na reprezentativním vzorku **385 základních a středních škol** na základě **3 539 hospitovaných hodin** synchronní výuky (on-line výuky) a **3 154 rozhovorů** s učiteli.

Pro ilustraci jsou v textu uváděny také **konkrétní příklady, postupy a zkušenosti škol**. Tyto informace jsou uváděny v **ráměcích a kurzívou**.

¹ Tematická inspekční činnost byla realizována v plně organizovaných základních školách, v základních školách jen s 1. stupněm, v gymnáziích a v maturitních i nematuritních oborech středních odborných škol.

A decorative horizontal bar consisting of a long grey rectangle on the left, a large white number '2' with a thin black outline in the center, and a shorter grey rectangle on the right.

2

Shrnutí hlavních zjištění

2 SHRNUÍ HLAVNÍCH ZJIŠTĚNÍ

V březnu 2021 si Česká republika připomíná rok od nástupu pandemie nemoci covid-19, která významně zasáhla také do oblasti vzdělávání. Od jarního období roku 2020 až dosud Česká školní inspekce z různých hledisek sleduje a hodnotí distanční vzdělávání žáků, a může tak vypovídat o posunech v kvalitě a efektivitě stěžejních aspektů realizace výuky v distančním režimu.

Se začátkem školního roku 2020/2021, mimo jiné v důsledku existence řady metodických dokumentů a námětů pro řešení této problematiky a také v důsledku uzákonění povinnosti účastnit se distančního vzdělávání, se předpokládalo, že v dalším období distančního vzdělávání dojde k významnému snížení počtu žáků, s nimiž se školám na jaře 2020 nedařilo vstoupit do žádného kontaktu, a tito žáci tak ve 2. pololetí školního roku 2019/2020 zůstali zcela mimo vzdělávání. Ředitelé škol při tematickém šetření České školní inspekce v dubnu 2020 odhadovali, že takových žáků tehdy mohlo být zhruba 10 000². Jakkoli školy, které Česká školní inspekce v rámci tematické inspekční činnosti v období ledna a února 2021 navštívila, významnější snížení počtu takových žáků skutečně deklarovaly, z dalších zjištění a zdrojů České školní inspekce je však zřejmé, že z celorepublikového pohledu je tato situace stále velmi neuspokojivá a nelze pravděpodobně předpokládat, že k výraznějšímu a plošnému snížení počtu žáků, kteří jsou zcela mimo vzdělávání, od školního roku 2020/2021 skutečně došlo. Podrobnější informace budou k dispozici poté, co Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy zveřejní výsledky svého dotazníkového šetření, které se na tuto problematiku rovněž zaměřovalo.

Naopak počet žáků, kteří se neúčastnili nebo neúčastní on-line distanční výuky kvůli technickým obtížím, ale spolupracují se školou a škola jim vzdělávací podklady a úkoly zprostředkovává jinými cestami, se z odhadovaných 250 000 na jaře 2020 v důsledku řady intervencí realizovaných na konci školního roku 2019/2020 a také ve školním roce 2020/2021 skutečně snížil, a to zhruba na pětinu. Kromě žáků, kteří se on-line distanční výuky nemohou účastnit z technických důvodů, však stále existuje i skupina žáků, kteří se on-line distanční výuky účastní nepravidelně nebo nepracují dostatečně, zejména z důvodu problémů v rodinách, zpravidla spojených s nízkou motivací ke vzdělávání či s nízkou podporou ze strany rodiny. Většinou jde o starší žáky, jejichž vzdělávání je náročné i při prezenční výuce. Tato situace bohužel stále rozevírá vzdělanostní nůžky mezi žáky pocházejícími ze socioekonomicky silnějšího a socioekonomicky slabšího rodinného prostředí. Ze zjištění České školní inspekce ovšem jednoznačně plyne, že tam, kde školy hledají cesty, jak žáky s respektem k jejich velmi různým podmínkám vzdělávat, se to v mnoha případech i přes nepříznivé socioekonomické zázemí těchto žáků nakonec podaří, byť třeba ne v plné míře.

Pro zapojování žáků do on-line distanční výuky je jednou z klíčových osobností ve škole třídní učitel, zvláště pak na druhém stupni a na střední škole. Z tohoto důvodu je pozitivním zjištěním zvýšení zapojení třídních učitelů do distančního vzdělávání, zejména na druhém stupni základních škol.

Efektivita výuky v tak náročném období, jako je dlouhotrvající distanční vzdělávání, je silně svázána s mírou pedagogického vedení učitelů i celého pedagogického procesu ze strany ředitele školy. Oproti období na jaře 2020, kdy dle zjištění České školní inspekce zhruba třetina ředitelů škol rozhodně svou koordinační a řídicí roli v oblasti poskytování distančního vzdělávání neplnila úspěšně, se situace ve školním roce 2020/2021 výrazněji zlepšila a Česká školní inspekce ve svých dosavadních zjištěních identifikovala méně než desetinu ředitelů škol, kterým se nedaří přiměřeně zvládat efektivní organizaci a realizaci distanční výuky tak, aby byla pro žáky přínosná.

Průběžné sledování distanční výuky v uplynulém roce potvrzuje vysokou náročnost distančního vzdělávání pro všechny žáky s tím, že v případě žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je jejich distanční výuka ještě náročnější. Jakkoli do on-line synchronní výuky nejsou dle zjištění České školní inspekce zapojováni všichni žáci se SVP, pozitivním zjištěním je vysoká míra využívání individuálních konzultací nebo asistentů pedagoga pro podporu těchto žáků při jejich distančním vzdělávání.

Většina škol ve školním roce 2020/2021 věnovala úvodní týdny prezenčního vzdělávání v září a začátkem října přípravě žáků i učitelů na přechod do on-line distanční výuky pro případ, že by v tomto školním roce opět nastala. Malá část škol však stále čekala, že se situacelepší, a přecházela na on-line distanční výuku až po delší době, v některých případech v listopadu 2020, v některých až v lednu 2021, v ojedinělých případech dokonce až od začátku 2. pololetí v měsíci únoru 2021.

Díky finanční intervenci ze strany státu se podařilo významně zlepšit technické zázemí škol a jejich vybavení digitální technikou. Prakticky po většinu dosavadní části školního roku 2020/2021 bylo vzdělávání realizováno v distančním režimu, což významně přispělo i k rozvoji digitálních kompetencí učitelů. Vzhledem k tomu, že téměř všechny školy realizovaly on-line distanční výuku, je výrazné zvýšení digitálních kompetencí jedním z velmi pozitivních dopadů jinak komplikované pandemické situace.

² Některá šetření realizovaná neziskovými organizacemi nebo vysokoškolskými pracovišti dospěla k číslu ještě vyššímu.

Spolu s délkou trvání distanční výuky se zvyšoval i podíl škol, které přistoupily ke změnám ve vzdělávacím obsahu a učivo ukotvené ve svých školních vzdělávacích programech s ohledem na možnosti distančního vzdělávání vhodně redukovaly. Oproti předpokladům z počátku školního roku 2020/2021 se na konci jeho prvního pololetí o více než čtvrtinu zvýšil podíl pedagogů, kteří na základě zkušeností s distanční výukou redukovali nebo budou redukovat vzdělávací obsah. Maximální redukce byly v obsahu výchovných předmětů, případně některých naukových předmětů (jako např. zeměpis, dějepis, vlastivěda, chemie apod.), méně časté již byly v stěžejních předmětech jako český jazyk, matematika a cizí jazyk. Nejméně časté byly obsahové redukce v případě maturitních oborů středních odborných škol.

Snížil se také podíl základních škol, které organizují on-line distanční výuku v rozsahu dle prezenčního rozvrhu (ze 14 % na méně než 10 %). Překlápění prezenčního rozvrhu do distanční formy je dlouhodobě neudržitelné, na což Česká školní inspekce upozorňuje po celý rok realizace distančního vzdělávání. Proto je třeba vnímat, že podíly škol, které rozsahem synchronní výuky přesahovaly limity uvedené v doporučení pro distanční vzdělávání vydané Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, jsou stále vysoké.

Ze zjištění České školní inspekce vyplynulo, že rozvoj digitálních kompetencí učitelů, ale i žáků, je ve většině hodin na dostatečné úrovni pro realizaci on-line distanční výuky. Školy, které se digitálními technologiím a rozvoji učitelů v práci s nimi před nástupem pandemie v roce 2020 příliš nevěnovaly, v zásadě snížily náskok škol, které již digitální prostředí dříve využívaly.

Většině škol se bohužel málo daří respektovat specifika on-line distanční výuky a vedle synchronní on-line výuky nedostatečně využívají další možnosti distančního vzdělávání, což není příliš efektivní. Pro další období tak bude potřeba řešit řadu problémů, které distanční výuka přinesla. Jedním z nich je např. zanedbávání sociálního a psychického rozvoje žáků, a to bez ohledu na jejich věk. Podobně alarmující je i nízký podíl hodin, kdy mají učitel i žáci zapnuté kamery a vidí na sebe nebo kdy je cíleně podporována spolupráce žáků (i když ji technologie již dnes podporují).

Druhou oblastí, kde dochází k určitým pozitivním trendům, je oblast hodnocení, protože mnohé metody pro hodnocení žáků využívané v prezenční výuce se v on-line distanční výuce uplatňují obtížně. V oblasti průběžného hodnocení se v průběhu 1. pololetí školního roku 2020/2021 o více než 20 % zvýšil podíl pedagogů, kteří proměňují metody hodnocení žáků. V oblasti závěrečného hodnocení ředitelé většího podílu škol přistoupili k využívání dalších způsobů závěrečného hodnocení mimo stále nejčastěji využívané klasifikace. I tak je však oblast hodnocení a poskytování průběžné zpětné vazby žákům stále velkou výzvou do budoucna.

Relativně nízký je podíl škol, které se systematicky věnují komunikaci s rodiči žáků o distančním vzdělávání a upravují jej tak, aby většině účastníků vyhovovalo. Současně byl zaznamenán vysoký podíl pedagogů (téměř jedna pětina), kterým se oproti období prezenční výuky snížil rozsah jejich komunikace s kolegy.

3

Zapojení žáků do distanční výuky

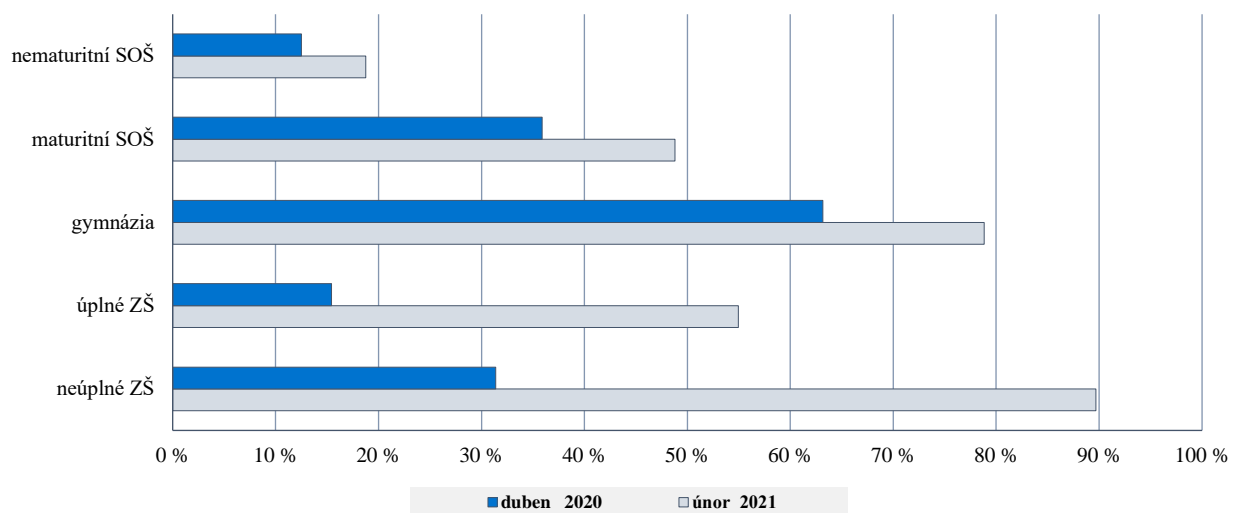
3 ZAPOJENÍ ŽÁKŮ DO DISTANČNÍ VÝUKY

Jedním z nejpodstatnějších témat období distančního vzdělávání na jaře 2020 byl relativně vysoký podíl žáků, kteří z různých důvodů, především ale z důvodu chybějící digitální techniky nebo připojení či z důvodu nedostatečné motivace a podpory ze strany jejich rodin, nebyli žádným způsobem zapojeni do distančního vzdělávání³, a také vysoký podíl žáků, kteří se distančního vzdělávání sice účastnili, ale pouze formou předávání úkolů a jejich zpětného odevzdávání po vypracování, nikoli prostřednictvím on-line vyučovacích hodin a obdobných forem komunikace prostřednictvím digitálních technologií⁴.

Po roce od nástupu pandemie, tedy na počátku 2. pololetí školního roku 2020/2021, se jeví, že situace v oblasti počtu žáků, kteří jsou z různých důvodů zcela mimo vzdělávání a které se nedaří do vzdělávání žádnými cestami zapojit, velmi pravděpodobně není plošně lepší než na jaře 2020, i když zrovna školy, které Česká školní inspekce v rámci tematické inspekční činnosti v lednu a únoru 2021 navštívila, deklarovaly pozitivní proměnu i zde. Podle jiných zdrojů a zjištění České školní inspekce to však vypadá, že počet těchto žáků se mění v závislosti na řadě různých faktorů, včetně např. úspěšnosti komunikace školy s jejich rodiči⁵.

Úroveň nezapojení žáků se navíc liší podle situace dané školy, zatímco v některých školách je nezapojeným žákem ten, který vůbec nereaguje, nevyzvedává si úkoly, rodiče se nejsou schopni dostavit do školy apod., tak v jiné je nezapojeným žákem ten, který se účastní synchronní výuky jen v minimálním rozsahu, odevzdává jen výjimečně úkoly. Z tohoto důvodu je nutné vždy zohlednit reálnou situaci ve výuce a zkušenosti učitelů.

GRAF 1 | Porovnání podílu škol s účastí téměř všech žáků na on-line distanční výuce (situace ve školách navštívených Českou školní inspekcí v lednu a únoru 2021)

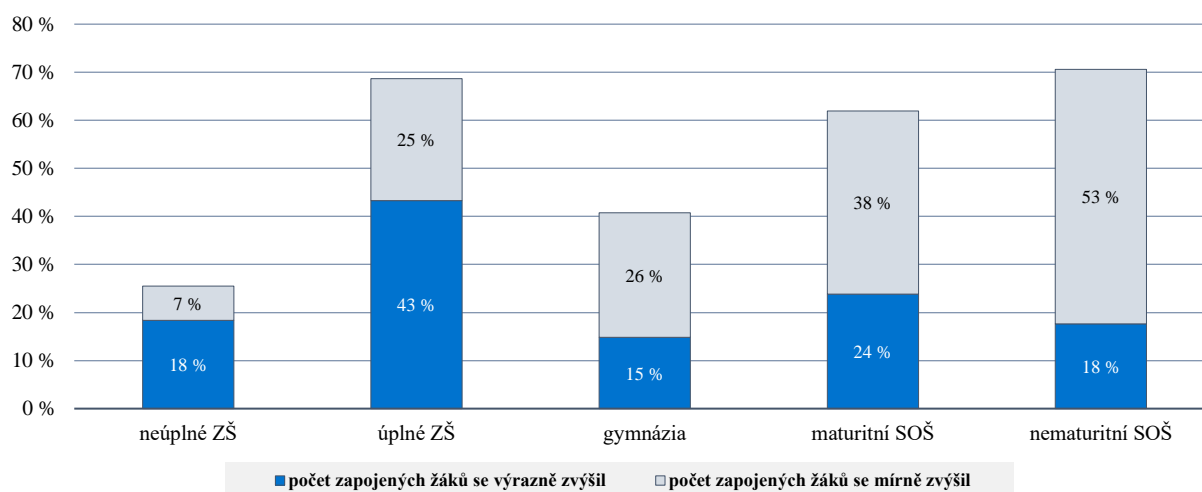

Uvedená změna v počtu zapojených žáků je patrná i z hodnocení ředitelů těchto navštívených škol, kteří svá hodnocení vztahují k situaci v průběhu celého jara 2020.

³ Ředitelé škol na jaře 2020 odhadovali počet těchto žáků na cca 10 000.

⁴ Počet takto zapojených žáků ředitelé škol na jaře 2020 odhadovali na cca 250 000.

⁵ Podrobnější informace o počtech a struktuře těchto žáků budou k dispozici po vyhodnocení plošného dotazníkového šetření realizovaného ze strany Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy v průběhu února 2021.

GRAF 2 | Podíl škol, kde se zvýšil počet žáků zapojených do distanční výuky oproti jara 2020 (situace ve školách navštívených Českou školní inspekcí v lednu a únoru 2021)

Od školního roku 2020/2021 je distanční vzdělávání ze zákona povinné, což dle ředitelů škol navštívených Českou školní inspekcí v lednu a únoru 2021 ke snížení počtu žáků bez kontaktu se školou v případě jejich konkrétních škol významně přispělo. Velmi důležitá je pak také intenzivní komunikace školy s rodiči těchto žáků a v případě selhání všech možností, kterými škola disponuje, pak volba krajního řešení v podobě zapojení orgánu sociálně-právní ochrany dětí. V této souvislosti zůstává otázkou, do jaké míry školy při vyčerpání všech možností, jak přimět žáka k účasti na distančním vzdělávání, možnost kontaktovat orgán sociálně-právní ochrany dětí využily. Z dílčích zjištění České školní inspekce plyne, že takový postup školy volily pouze ojediněle. Současně mezi hlavní příčiny úspěšného zapojení těch žáků, které se na jaře 2020 zapojit nepodařilo, patří zapůjčení digitální techniky pro distanční vzdělávání⁶.

Změna dobrovolného vyučování v povinné, zlepšení technického zázemí v rodinách (distanční vyučování se očekávalo).

Škola několika žákům zapůjčila vybavení, rodiče několika dalších žáků se podařilo přesvědčit, aby se školou lépe spolupracovali.

Zavedení povinné distanční výuky a trpělivá práce učitelů, kteří svým naléháním přiměli mnohé rodiče ke změně přístupu. Ještě 8. února 2021 si přišli další žáci do školy půjčit techniku.

Velký význam měla i cílená a soustředěná snaha škol a jejich učitelů zapojit do distančního vzdělávání skutečně všechny žáky.

Škola žáky připravovala na možnost distanční výuky již od září 2020. Průběžně žáci vypracovávali úkoly on-line, aby si na prostředí zvykli. Škola průběžně kontaktovala zákonné zástupce a plnoleté žáky v případě problémů.

Ne vždy jsou však vedení škol příčiny vyššího zapojení žáků do distanční výuky zřejmé.

Těžko lze určit, odhadujeme, že šlo především o zvýšení stability denního režimu domácností, zkvalitnění domácího technického vybavení a také vytvoření návyku na stanovená pravidla výuky.

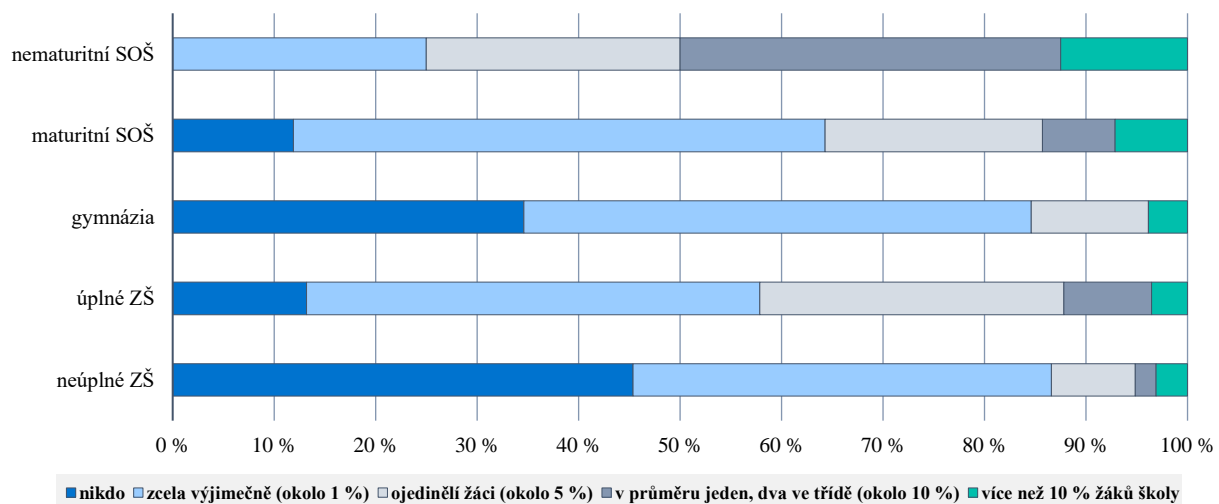
Podíl žáků, kterým byla zapůjčena digitální technika (školou nebo prostřednictvím školy), byl cca 3,5 % (nejvíce na neúplných ZŠ – cca 5 %, nejméně na nematuritních oborech SŠ – cca 1,5 %). Vzhledem k odhadovanému počtu žáků bez digitální techniky z jara 2020 (dle tehdejšího odhadu ředitelů škol šlo o zhruba 250 000 žáků) uvedený podíl znamená zapůjčení digitální techniky jedné pětině z nich (cca 50 000 žáků), zbývající skupině žáků byla digitální

⁶ Již na jaře 2020, na základě výsledků šetření České školní inspekce, se Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy propojilo s organizací Česko.Digital a platformou Uciemeonline.cz k řešení nedostatku digitální techniky ve školách. Obdobně se do řešení této situace zapojily také další neziskové organizace či nadace a v neposlední řadě také někteří zřizovatelé škol či některé kraje. V létě 2020 pak Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy poskytlo školám cca 1,3 mld. Kč pro nákup digitální techniky s možností jejího zapůjčení těm žákům, kteří vlastní techniku doma nemají apod. Podobně pak, v rámci svých možností, vybavila své domácnosti adekvátní digitální technikou také samostatně přímo řada rodin.

technika obstarána jinou cestou, většinou ji zřejmě zakoupili rodiče, případně ji zapůjčily jiné organizace bez prostřednictví školy.

Přestože jsou téměř všichni žáci do distančního vzdělávání nějakou formou zapojeni, někteří se neúčastní on-line výuky⁷. Jednou z příčin jsou stále nedostatky v jejich vybavení digitální technikou nebo nevyhovující připojení. Podíl těchto žáků se pohybuje okolo 3 %, nejhorší je situace v nematuritních oborech SŠ. Jestliže na základě jarního šetření České školní inspekce ředitelé základních a středních škol odhadovali počet takových žáků na zhruba 250 000, tak v současnosti jde zhruba o jednu pětinu (cca 50 000 žáků). V každém případě, zejména díky rozsáhlým finančním intervencím, které umožnily dovybavit školy digitální technikou a tuto techniku v případě potřeby zapůjčovat, je míra vlivu problémů s digitální technikou mnohem menší, než tomu bylo na jaře 2020.

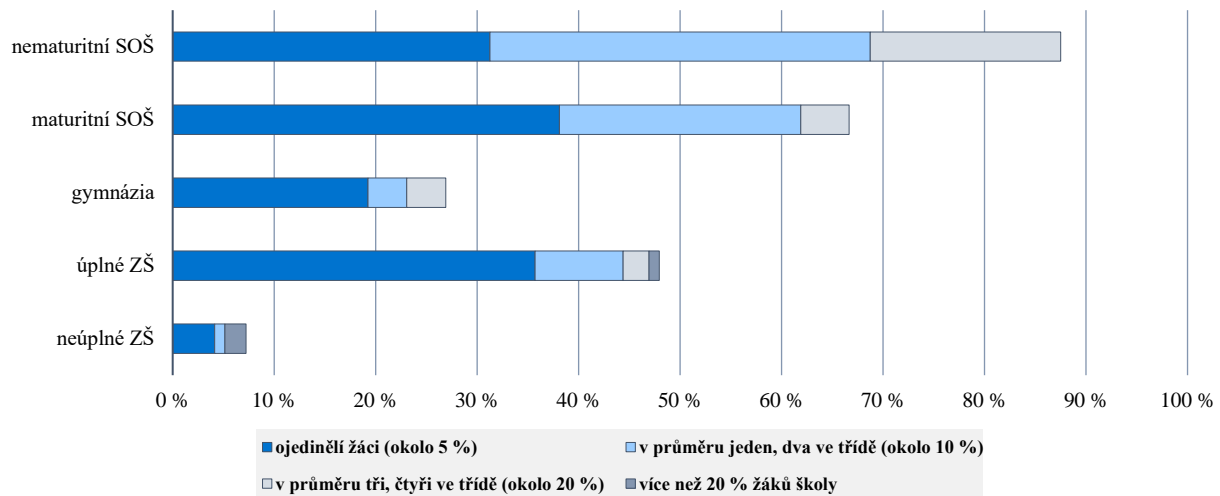
GRAF 3 | Školy podle podílu žáků, kteří se neúčastní on-line synchronní výuky z důvodu problémů s digitální technikou (absence připojení, nízká kvalita připojení, nedostatek počítačů v domácnosti, absence počítače apod.)

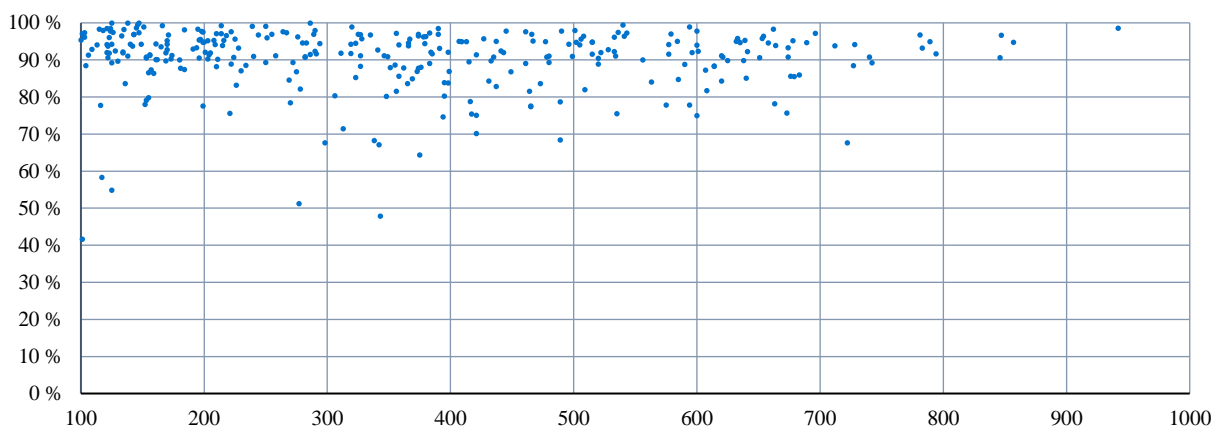
Další příčinou neúčasti některých žáků na on-line výuce je jejich nízká motivace nebo omezená motivace jejich rodičů spojená s omezenou podporou, kterou při vzdělávání svým dětem poskytují. Výrazněji se tento negativní trend přirozeně projevuje ve školách s vyšším podílem žáků pocházejících ze socioekonomicky složitějšího rodinného prostředí⁸. Vliv rodinného prostředí a socioekonomických aspektů na vzdělávání dětí je v případě České republiky velmi silný a snížení těchto vlivů a jejich dopadů je z pohledu zvýšení efektivity vzdělávání jednou z největších výzev českého vzdělávacího systému. Na tuto skutečnost poukazuje Česká školní inspekce, stejně jako řada dalších organizací, institucí i individuálních odborníků, dlouhodobě, přičemž je zřejmé, že při velmi dlouho trvajícím distančním vzdělávání se tyto negativní vlivy projevují ještě mnohem silněji.

⁷ Zde je třeba připomenout, že mezi distanční vzdělávání a on-line výuku nelze vložit rovnítko, protože on-line vedené hodiny (tzv. synchronní výuka) jsou pouze podmnožinou distančního vzdělávání, které je mnohem širším komplexem aktivit (skládajících se jak z činností tzv. synchronních, tak z činností tzv. asynchronních). Asynchronní aktivity pak mohou být opět realizovány on-line, ale doporučovány jsou i aktivity bez využití digitálních technologií.

⁸ Rodiny žijící v sociálně vyloučených lokalitách, rodiny s nízkým dosaženým vzděláním, rodiny zatížené exekucí, rodiny s problematickým bydlením, ale také třeba rodiny s větším počtem dětí a nízkými příjmy.

GRAF 4 | Školy podle podílu žáků, kteří se neúčastní on-line synchronní výuky z důvodu problémů v rodinném prostředí nebo nízké motivace

Mezi školami jsou v zapojení žáků do synchronní výuky výrazné rozdíly, byť většině škol se daří zapojovat téměř všechny žáky. Existují školy, jejichž žáci se účastní synchronní výuky jen ze 70 % nebo i méně. Jejich zastoupení dobře znázorňuje graf, který pro ilustraci obsahuje jen základní školy s počtem žáků 100 a více. Školy s nižší účastí žáků na synchronní výuce se nacházejí především v Ústeckém kraji a dále pak v krajích Moravskoslezském, Libereckém, Jihočeském a na území hlavního města Prahy.

GRAF 5 | Rozložení škol podle počtu žáků a účasti na synchronní výuce na základě hospitací

Účast žáků na on-line synchronní výuce se v obou případech pohybuje na určité škále od téměř žádné elektronické komunikace až po občasné zapojení do on-line synchronní výuky v některých vzdělávacích oborech (v textu je pro zjednodušení používán i obecně zažitý pojem „předmět“), tzn. že většinou příčinou není úplná absence digitální techniky a internetového připojení. Z tohoto důvodu se zvláště pro žáky na středních školách, kteří se neúčastní on-line synchronní výuky, využívá školní informační systém (např. Bakaláři, Edookit apod.) pro předávání zadání a podkladů pro asynchronní výuku. Situaci dobře ilustrují zjištění ze středních škol.

S žáky komunikujeme přes školní informační systém, telefonicky nebo přes média, která žák používá. Úkoly zadáváme stejně jako žákům, kteří se výuky účastní. Žáci mají zpravidla výukové materiály zpřístupněny před vlastní výukou. Hodnocení odevzdaných úkolů je písemnou formou (opravy odevzdaných úkolů), nebo v rámci individuální konzultace po dohodě se žákem.

Materiály máme pro žáky připravené ve škole, vše je rovněž soustředěno v Bakaláři.

Podobná situace se vyskytuje i u žáků na základní škole.

Komunikujeme prostřednictvím Google Classroom nebo e-mailu, v případě, že nereagují, tak telefonicky. Domluvíme se s jejich rodiči. Nabídneme osobní konzultace v období, kdy je to umožněno. Zasíláme vybrané úkoly a materiály ke studiu v písemné podobě. Případně je nabízíme k vyzvednutí ve škole v podobě tištěné.

Na základních školách je ale častější předávání jinou než elektronickou cestou.

Jedné žákyni zadání tisknu, jednou týdně předávám a konzultuji, pokud se dostaví osobně do školy. Má ale složité rodinné zázemí a spolupráce s rodiči je náročná. Druhá žákyně má konzultace každý den a zaznamenávám u ní velký pokrok.

Vyzvedávání úkolů ve škole se vyskytuje i na středních školách, zvláště na nematuritních oborech.

Komunikujeme prostřednictvím telefonu. Všichni si jednou týdně vyzvednou úkoly, musí je potom vrátit v určený den a následně je dostanou opravené a zároveň nové. Jejich práce většinou hodnotím písemně formou připomínek nebo telefonicky.

V případě listinného předávání podkladů jde často o pravidelnou každotýdenní akci.

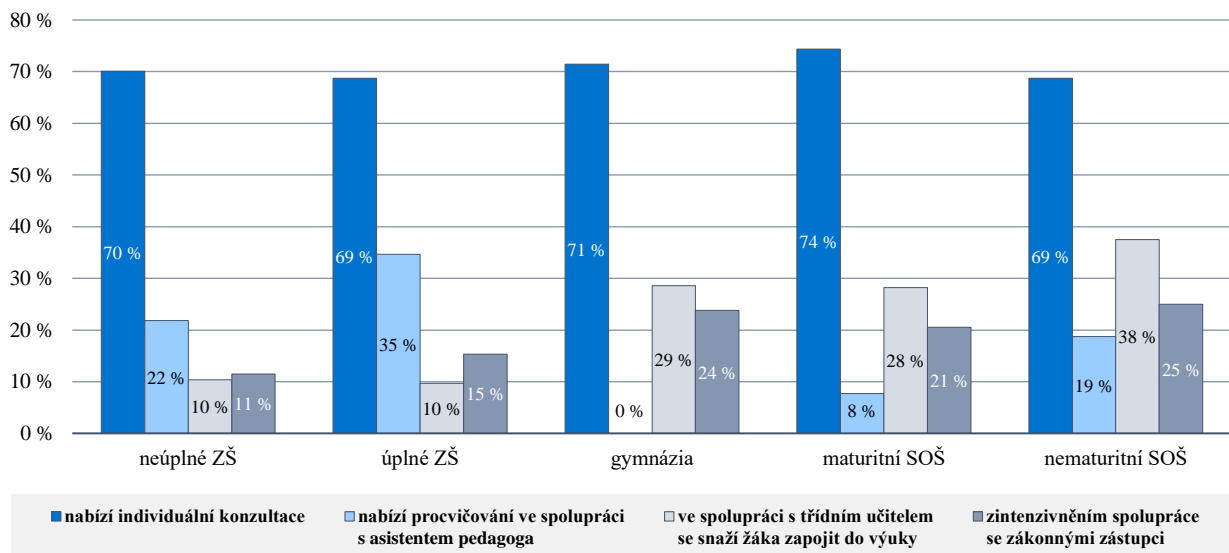
Učivo je žákovi v tištěné podobě vždy připraveno ve škole. Žák si ho každý týden vyzvedne. Obsahem se jedná o stejné učivo i úkoly jako v synchronní výuce. Hodnocení svých prací si žák vyzvedne každý týden spolu s novým učivem.

Ne vždy jsou zadávány shodné úkoly, zvláště na základní škole je individualizace častější.

Pracuji s žákem individuálně, zadávám úlohy, které je schopen zvládnout. Hodnotím je písemně v pracovním sešitě nebo v jiné písemné formě.

Pro podporu žáků, kteří nedosahují žádaných výsledků často z důvodů problémů se zapojením do distančního vzdělávání, případně obtíží se zvládnutím specifik distančního vzdělávání v pojetí na konkrétní škole, poskytují školy nejčastěji individuální konzultace, a to jak on-line, tak prezenčně. Pro podporu žáků využívají školy také asistenty pedagoga, případně i třídní učitele.

GRAF 6 | Způsoby pomoci žákům se slabými výsledky

Individuální konzultace jsou velmi vhodnou cestou pro vyšší zapojení žáků, kteří se distančního vzdělávání účastní nedostatečně nebo na dálku neplní stanovené úkoly apod. Obecně pak platí, že zásadní význam má taková podpora, která nejvíce odpovídá potřebám i možnostem daného žáka a jeho rodičů.

Po domluvě s rodiči učitelé provádí individuální konzultace kdykoliv a různými formami (to když žáci sami chtějí), nebo určí doučování (tehdy, když žáci sami zpočátku nechťejí, ale škola to považuje za přínosné pro posun žáka). Zapůjčení notebooků, přizpůsobení rozvrhu tak, aby jeden PC v rodině mohli postupně využít tři sourozenci. Podpora se může týkat každého žáka.

Individuální konzultace mají na některých školách podobu i určité synchronní výuky.

Slabší žáci zůstávají s učitelem v on-line hodině v době, kdy ostatní žáci mají samostatnou práci. Dále využíváme prezenční konzultace ve škole.

Někdy je využívána také spolupráce s neziskovými organizacemi, což bylo poměrně intenzivní zejména v jarním období minulého školního roku.

Využíváme i spolupráce s Cheironem, který nám pomáhá s distribucí úkolů, případně doučováním.

Na přibližně 10 % základních škol pak jejich vedení deklarovalo i využívání šablon (prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání) pro doučování.

Škola nabízí i doučování a čtenářský i logický klub – v rámci šablon.

Často jde o širokou škálu forem podpory, kterou škola vhodně upravuje.

Zajišťujeme podporu žáků s odlišným mateřským jazykem prostřednictvím individuálního doučování on-line za pomoci studentů a učitelů na mateřské dovolené, kteří spolupracují s vyučujícími. Provedli jsme změny ve využití šablon ve prospěch doučování, zapojení školního asistenta pro komunikaci se žáky v českém jazyce.

Asistenti pedagoga byli využíváni nejen pro podporu poskytovanou žákům se SVP, o kterých pojednává následující kapitola, ale také pro celkovou podporu distanční výuky.

Asistenti pedagoga se v době distanční výuky účastní on-line hodin, pomáhají vyučujícím s organizací hodin a evidencí docházky, komunikují se žáky i zákonnými zástupci, individuální pomoc žákům se SVP.

Asistenti pedagoga jsou využíváni pro podporu žáků, kteří různým způsobem nestihají.

Asistentka pedagoga se zapojuje do vzdělávacích aktivit ve třídě, podporuje nejen žáky se SVP, ale i ostatní, kteří to v dané chvíli potřebují. Ve třídě je vybudována přirozená pozitivní interakce mezi asistentem pedagoga a všemi žáky třídy.

Asistent pedagoga se prostřednictvím on-line výuky individuálně věnuje žákům s přiznanou potřebou podpory i dalším, kteří potřebují učivo opakovaně vyložit nebo získané znalosti více upevnit.

Asistenti pedagoga jsou efektivně zapojeni do distančního vzdělávání, pod vedením učitelů organizují on-line individuální výuku i konzultace ve škole nejen pro žáky s potřebou podpory.

Inspirativní jsou konkrétní příklady podpory, kterou poskytují asistenti pedagoga v následujících ilustracích.

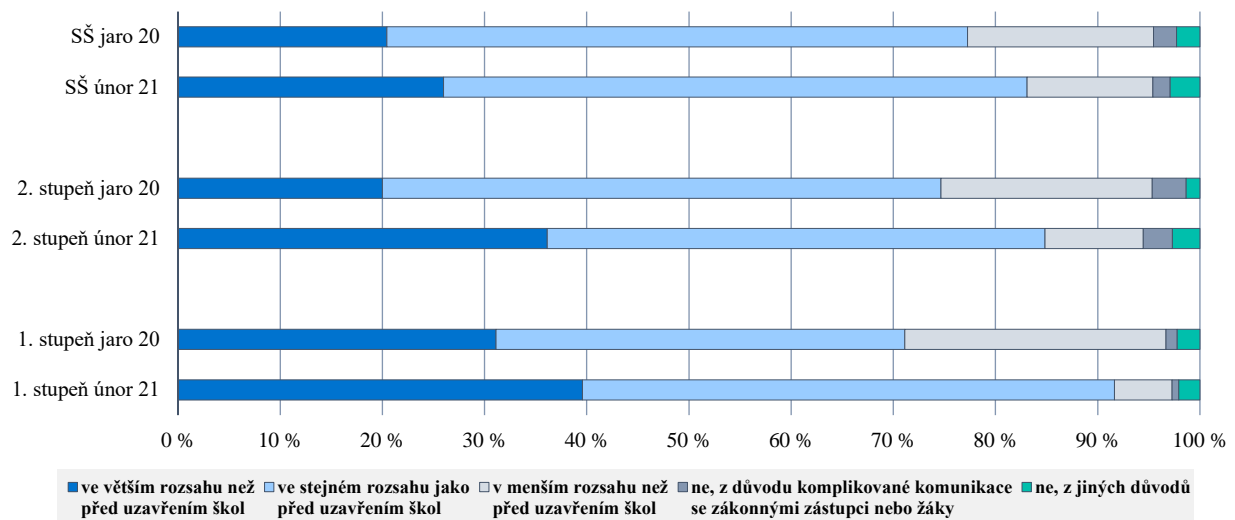
Zvládnout komunikaci v on-line prostředí (např. žákům, kteří se stydí, mají ostych např. z důvodu odlišných životních podmínek) úspěšně pomáhala školní asistentka – komunikací ve dvojici, než žák získal jistotu a zapojil se do on-line výuky s ostatními spolužáky.

Efektivní zapojení asistentky pedagoga do výuky (po společném úvodu se odpojila spolu s jedním žákem a pracovali samostatně přibližně 15 minut).

U skupinky slabších žáků z jedné vesnice docházela jednu dobu asistentka pedagoga přímo do rodin pomáhat s výukou.

Význam třídního učitele je patrný zvláště na druhém stupni základní školy a na střední škole, kde v době distanční výuky je třídní učitel často klíčovým prostředníkem pro zapojení žáků do pravidelné výuky i důležitou osobou v případě výskytu nějakého problému.

Je pozitivním zjištěním, že se od jara 2020 zvýšil podíl třídních učitelů, kterým se dařilo ve větší míře naplňovat svou roli. Bohužel na středních školách, kde může být role třídního učitele výraznou pomocí žákům při zvládnání obtíží s distanční výukou, bylo zvýšení podílu nejnižší.

GRAF 7 | Změny v úspěšném plnění role třídního učitele v době distanční výuky

Za uplynulý rok se nejvýrazněji proměnilo zapojení žáků do distančního vzdělávání, ale proměnil se i přístup škol k jeho organizaci. Počet žáků, kteří se vyhýbají distančnímu vzdělávání, je oproti jarnímu období násobně menší a koresponduje s počty žáků, jejichž vzdělávání je složitější i v době standardní prezenční výuky. Z průběžných zjištění je patrné, že se většina škol snažila hledat efektivní cesty, jak podpořit všechny žáky a vtáhnout do procesu vzdělávání i ty žáky, kteří měli se svou účastí různé problémy.

Podobně se výrazně zkvalitnil přístup k organizaci on-line distančního vzdělávání, i když registrovat lze i příklady z opačného spektra. Vedení některých škol totiž i přes doporučení z počátku školního roku 2020/2021, aby se školy připravily na on-line distanční výuku, s jejím zavedením v průběhu podzimních měsíců otálelo v domnění, že se již pandemická situace zlepší, brzy bude možný návrat k prezenční výuce, a nemá tedy cenu řešit realizaci distančního vzdělávání. Tyto školy pak akceptovaly a zavedly distanční výuku třeba až v lednu 2021, kdy zjistily, že se pandemická situace nevyvíjí dobře a že jejich původní předpoklad evidentně nebude platit. Pro jednotky škol pak byla posledním impulzem pro přechod k on-line distanční výuce až možnost návštěvy ze strany České školní inspekce. Na základě dosud navštíveného vzorku škol lze konstatovat, že takových škol v tomto vzorku byly zhruba 2 %.

A large, hollow number '4' is positioned in the upper right quadrant. To its left and right are thick, solid grey horizontal bars that extend across the width of the page.

4

Zapojení a podpora žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

4 ZAPOJENÍ A PODPORA ŽÁKŮ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI

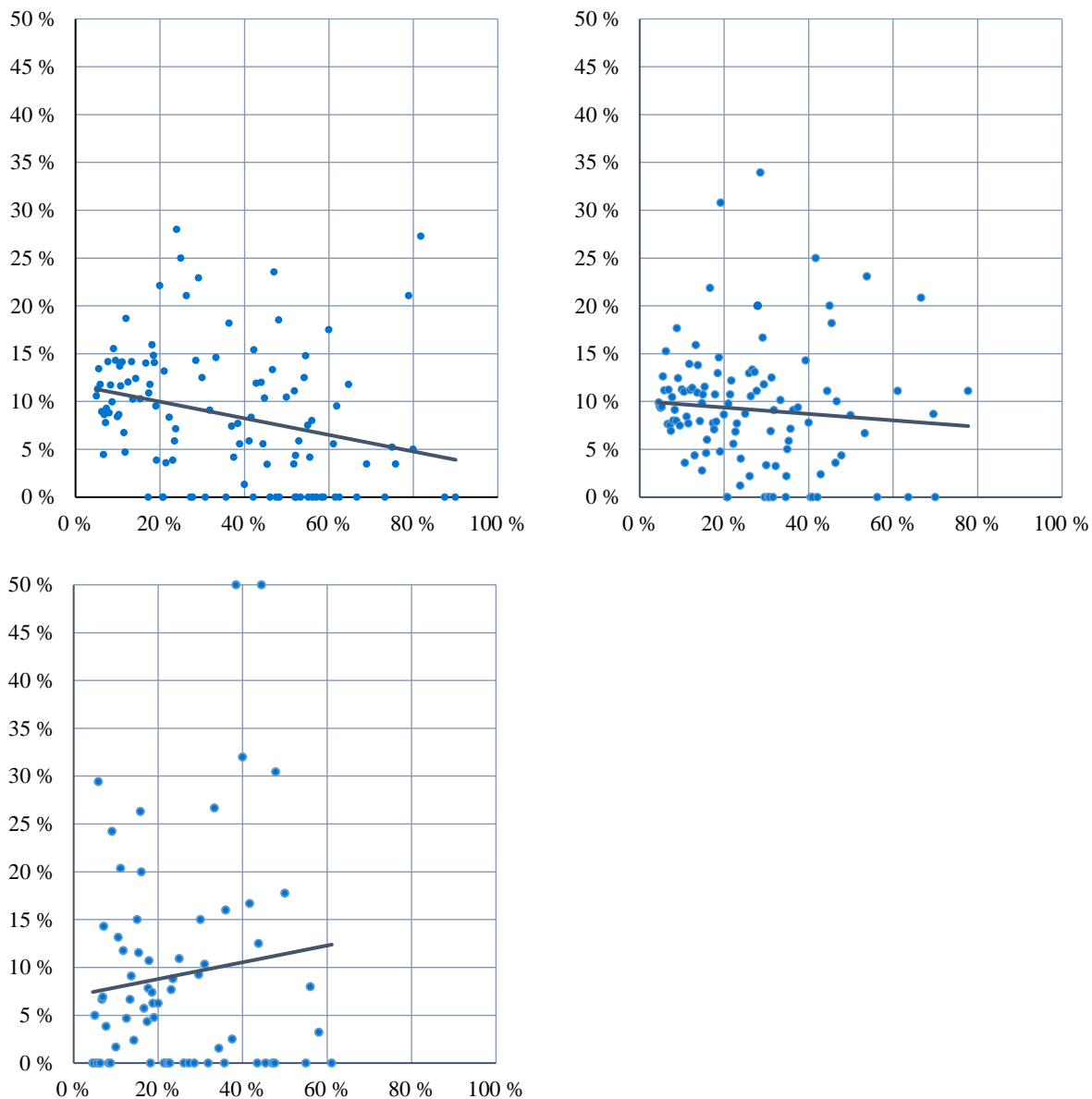
Náročnost zapojení žáků do distančního vzdělávání se nejvýrazněji projevuje u žáků se SVP, a to zejména v případě on-line synchronní výuky. Jejich zapojení do pravidelné on-line výuky bylo v hodinách, které Česká školní inspekce on-line hospitovala v lednu a únoru 2021, nižší než v případě ostatních žáků bez SVP. Míra zapojení žáků se SVP do pravidelných on-line vyučovacích hodin byla nejvyšší na 2. stupni ZŠ, a naopak nejnižší na středních školách v nematuritních oborech.

TABULKA 1 | Podíl žáků se SVP zapojených v on-line synchronní výuce

	1. stupeň ZŠ	2. stupeň ZŠ	obor gymnázium	maturitní obory	nematuritní obory
podíl žáků se SVP patřících do tříd v on-line hospítovaných hodinách	10,8 %	10,1 %	2,5 %	4,0 %	8,9 %
podíl žáků (všech), kteří byli během hospitací v on-line hodinách skutečně přítomni	88,2 %	91,5 %	92,8 %	85,9 %	79,6 %
podíl žáků se SVP, kteří byli během hospitací v on-line hodinách skutečně přítomni	87,7 %	89,2 %	87,9 %	84,6 %	71,5 %
podíl žáků se SVP, kteří měli být přítomni, ale nebyli	12,3 %	10,8 %	12,1 %	15,4 %	28,5 %

Podíl žáků se SVP, kteří se neúčastnili hospítovaných on-line hodin synchronní výuky, přirozeně neznamenají, že by tito žáci se SVP zůstávali mimo distanční vzdělávání v daných školách, ale vypovídají pouze o míře jejich zapojení v on-line synchronní výuce. Tito žáci jsou školami do vzdělávání zapojováni jinými cestami, např. prostřednictvím individuálních konzultací, s podporou asistenta pedagoga apod. Přesto je třeba tuto situaci vnímat, protože on-line synchronní výuka je dominantním prvkem distančního vzdělávání, který je navíc nejvíce efektivní.

Rozdílný přístup ke vzdělávání žáků je patrný i z porovnání výše absence žáků při synchronní výuce a podílu žáků se SVP v dané třídě/skupině. Zatímco na prvním a částečně i druhém stupni ZŠ platí, že čím vyšší je podíl žáků se SVP v dané třídě nebo skupině, tím je nižší celková absence, tak v nematuritních oborech SŠ je zřetelný obrácený vztah, tedy čím více žáků se SVP, tím celkově méně žáků se výuky účastní.

GRAF 8 | Rozložení podílu žáků se SVP ve třídě/skupině a podílu nepřítomných žáků se SVP v synchronní výuce proložený lineární spojnicí trendu (na 1. stupni ZŠ, na 2. stupni ZŠ a v nematuritních oborech SŠ)

Legenda: osa x – rozložení podílu žáků se SVP ve třídě/skupině; osa y – podíl nepřítomných žáků se SVP v synchronní výuce; vlevo – 1. stupeň ZŠ; vpravo – 2. stupeň ZŠ; dole – nematuritní obory SŠ)

Mezi osvědčené postupy, jak zapojit žáky se SVP, patří využívání skupinové práce v on-line synchronní výuce. Školy buď volí samostatnou skupinu, ve které využívají ještě spolupráci asistenta pedagoga, nebo naopak žáky se SVP rozdělí rovnoměrně do skupin.

V rámci asynchronní výuky probíhá sdílení obsahu přes Microsoft Teams a pro žáky se SVP probíhá formou skupinové práce s asistentkou pedagoga.

V on-line prostředí využíváme místnosti pro skupiny žáků, zvláštní skupinu máme pro žáky se SVP společně s asistentem pedagoga.

Při dělení na skupiny jsou žáci rozděleni podle abecedy, ale žáci se SVP jsou rovnoměrně rozděleni do skupin.

Z hlediska realizace práce on-line ve skupinách se osvědčilo rovnoměrné přiřazení žáků se SVP do skupin.

Významnou pomocí při distančním vzdělávání žáků se SVP je dle učitelů jednoznačně asistent pedagoga, který při vzdělávání výrazněji zastupuje učitele.

Jeden žák se SVP má problémy, učitelka spolupracuje s asistentkou pedagoga, které zasílá úkoly. Asistentka je s žákem vypracovává. Učitelka pak provádí kontrolu a hodnotí žákovu práci.

Asistent pedagoga realizuje on-line podporu žáků se SVP na základě podkladů od učitele.

Všichni žáci se on-line vzdělávání účastní, jedna žákyně se SVP v matematice se vyučuje odděleně s asistentkou pedagoga v družině, což se poměrně dobře daří.

Asistentka pedagoga každý den komunikuje se žákyní se 3. stupněm podpůrných opatření (telefonicky i videohovory), jsou nastaveny i individuální konzultace s asistentkou pedagoga i učitelkou. Asistentka se věnuje i dalším žákům se SVP.

Kromě podpory a individuální péče asistenta pedagoga jsou pro žáky organizovány i konzultace ve škole nebo třeba on-line doučování.

Pravidelné konzultace učitelky i asistenty pedagoga, které poskytují žákům s odlišným mateřským jazykem i žákům se SVP.

Učitel pracuje intenzivněji s žáky se SVP např. formou on-line doučování.

Žákům se SVP jsou nabízeny konzultace, jsou realizovány i předměty speciálně pedagogické péče.

Zavedeno on-line doučování pro čtyři žáky se SVP, v pravidelném čase a s individuálním přístupem.

Konzultační hodiny ve škole prezenčně, žáci se SVP pracují s asistentem pedagoga také prezenčně ve škole.

Individuální konzultace, žáci se SVP ve 4. stupni podpory mají individuální vzdělávání za pomoci asistenta pedagoga.

Výše uvedené příklady jsou všechny z prvního stupně ZŠ, na druhém stupni ZŠ si mnohem častěji učitelé více stěžují na náročnost distanční výuky žáků se SVP.

Problematické je pro mě pomáhat žákům se SVP, hodinová dotace je krátká (jen 30 minut on-line výuky), zejména pro žáky, kteří by to potřebovali.

Neosvědčila se mi u žáků se SVP samostatná doplňovací cvičení doma, která bez pomoci nezvládnou.

Celkově má distanční výuka pro žáky se SVP nízkou účinnost.

Mnohem častěji však školy přenášejí vzdělávací povinnosti na rodiče.

Osvědčilo se větší zapojení rodičů při přípravě žáků se SVP na výuku.

Žák se SVP má problémy s digitálními kompetencemi, škola z tohoto důvodu intenzivně komunikuje s rodinou.

U žáků se SVP došlo v případě zapojení zákonných zástupců ke zlepšení výsledků.

Asistenti pedagoga a individuální konzultace jsou využívány také na 2. stupni ZŠ.

Ve spolupráci s asistentem pedagoga je nabízena pomoc individuální výuky (např. u žáka se SVP – zasílání příkladů a pomoc při jejich řešení).

Pro žáka se SVP, který má minimální výstupy, připravuje učitel učební materiály, které doručuje asistent pedagoga.

U žáka se SVP komunikaci zajišťuje asistent pedagoga, zprostředkovává předávání úkolů.

Využívám asistenta pedagoga pro konzultace určené žákům se SVP.

Pro žáky se SVP využívám doučování s asistentkou pedagoga.

V nematuritních oborech SŠ jsou individuální konzultace sice využívány také, ale učitelům se příliš nedaří žáky se SVP na dostatečné úrovni do distanční výuky zapojit.

Zapojení žáků se SVP do distančního vzdělávání se v uplynulém roce bohužel nezlepšilo rovnoměrně. Na prvním stupni ZŠ se daří při dlouhodobé distanční výuce nastavit spolupráci asistenta pedagoga, učitele i konkrétního žáka mnohem lépe než na stupni druhém, kde řada učitelů stále nevnímá spolupráci s asistentem pedagoga na plánování organizace výuky jako něco standardního a potřebného. Proto školy často přenášejí zodpovědnost nežádoucím způsobem na rodiče, což určitě není cesta, kterou by bylo možné akceptovat. Na středních školách pak často není komunikace s rodiči ani dostatečně využívána a na žáky se SVP je často kladena plná zodpovědnost za jejich vzdělávání, i když si učitelé jsou vědomi toho, že řada těchto žáků je toho samostatně schopna jen obtížně.

5

Využívání digitálních technologií v distanční výuce

5 VYUŽÍVÁNÍ DIGITÁLNÍCH TECHNOLOGIÍ V DISTANČNÍ VÝUCE

Téměř všechny navštívené základní a střední školy realizovaly distanční vzdělávání pomocí digitálních technologií s kombinací on-line výuky a dalších vzdělávacích aktivit realizovaných v off-line režimu. V této oblasti se distanční vzdělávání oproti jarnímu období školního roku 2019/2020 i oproti počátku školního roku 2020/2021 velmi výrazně zkvalitnilo a posunulo, k čemuž nepochybně přispělo velmi dobře zpracované doporučení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy pro vzdělávání distančním způsobem vydané v září 2020⁹.

Ojediněle však Česká školní inspekce registruje i opačné případy, kdy některé školy začaly s realizací on-line vedených hodin až v lednu 2021, nebo dokonce až od 2. pololetí školního roku 2020/2021. Tyto ojedinělé případy jsou zpravidla zapříčiněny nekvalitním způsobem vedení školy a velmi nekvalitní prací jejího ředitele, proti čemuž pak vyvíjejí tlak také rodiče žáků. Otázkou je rovněž role zřizovatele těchto škol a míra jeho zájmu o kvalitu vzdělávání v nich. Ilustraci může být následující příklad.

12. 1. 2021 byla škole předána petice rodičů s žádostí o neprodlené zahájení on-line vyučování, především u hlavních předmětů: matematika, český jazyk, fyzika a výuka cizích jazyků. V době inspekční činnosti byl zjištěn velmi nízký podíl synchronní on-line výuky, pouze v českém jazyce, cizím jazyce a chemii, v matematice on-line synchronní výuka neprobíhala vůbec. Pouze vyučující anglického jazyka realizují on-line výuku již od podzimního období, dvě vyučující již od jara školního roku 2019/2020. Vyučující německého jazyka zahájila výuku v lednu, kdy byla vybavena školním notebookem.

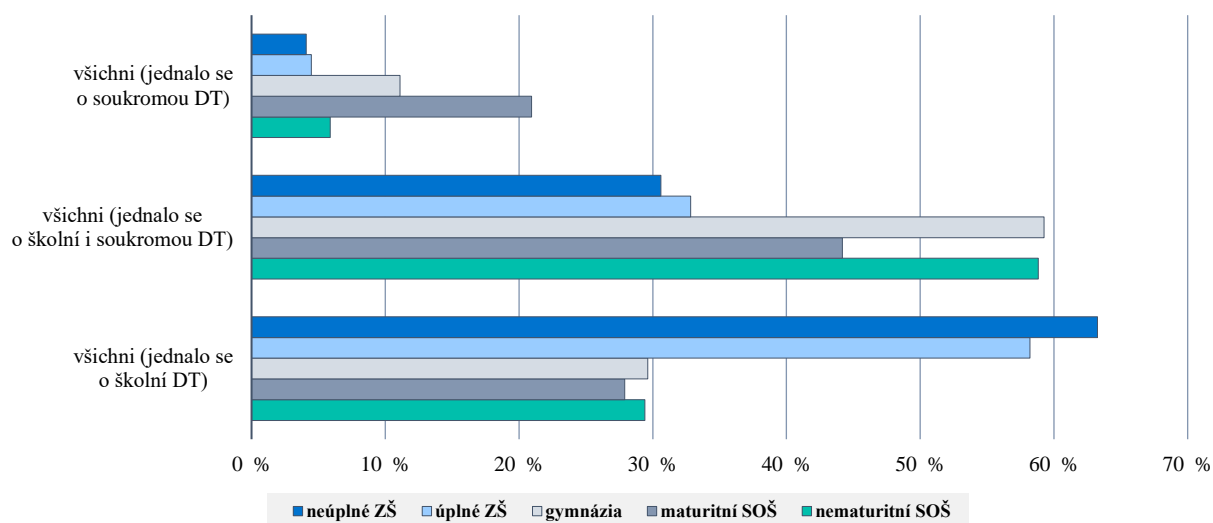
Jiná situace nastala v případě některých základních škol vzdělávajících vyšší podíl žáků pocházejících ze socioekonomicky složitějšího prostředí. Tyto školy se pak snažily realizovat distanční výuku jinými formami.

Přestože je obtížné realizovat on-line synchronní výuku (vzhledem k socioekonomickému zázemí žáků), kromě jedné výjimky se všichni žáci zapojují do výuky formou písemných úkolů, které si ve škole pravidelně vyzvedávají a doma zpracovávají. Škola má také nastavený rozvrh každodenních individuálních konzultací, o které je ze strany žáků zájem. Nastavený systém je funkční.

Pro realizaci on-line části distančního vzdělávání využívají učitelé většinou školní digitální techniku. Téměř všechny školy již nyní disponují digitální technikou v dostatečném počtu, a i když její technické parametry mohou být různé, pro realizaci on-line distanční výuky na základní úrovni postačují. Optimálním stavem je vybavení, které umožňuje učitelům v případě nutnosti realizovat on-line distanční výuku z domova, ovšem s využitím školní digitální techniky, nikoli techniky své vlastní. Na základních školách se z více než tři čtvrtin jedná o školní digitální techniku. Na středních školách jde o školní techniku z méně než tří pětín. Podíl škol, kde by digitální techniku neměla dostupnou alespoň většina učitelů, je nižší než jedno procento, přičemž mezi nimi převládají střední školy.

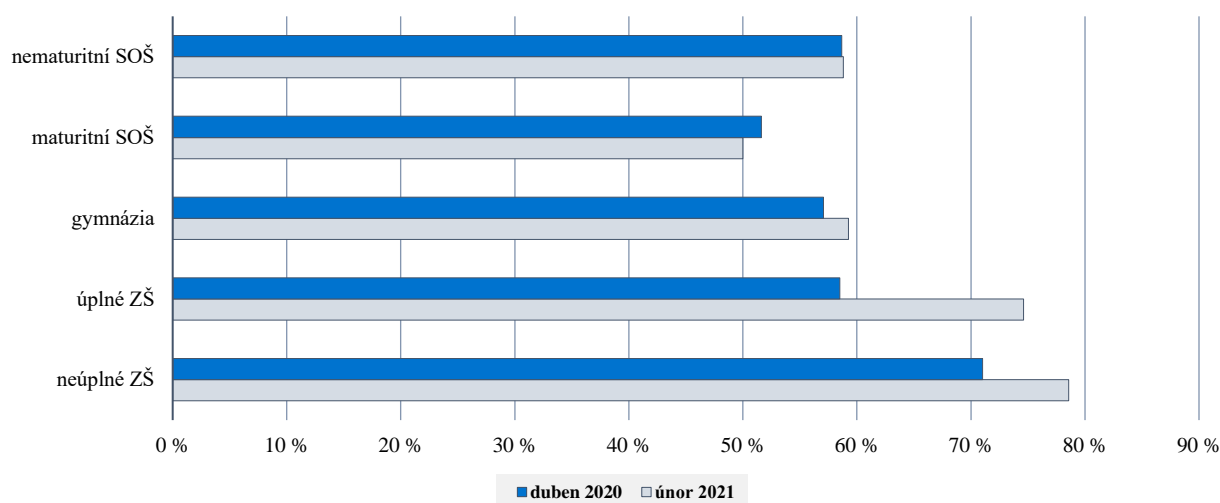
⁹ Metodika a související podklady jsou k dispozici na webových stránkách www.edu.cz (přímý odkaz-zde-).

GRAF 9 | Školy podle podílu vyučujících, kteří mají k dispozici digitální techniku (dále DT) umožňující on-line synchronní výuku (multimediální počítačové zařízení s kamerou, mikrofonem a připojením k internetu) z domova.

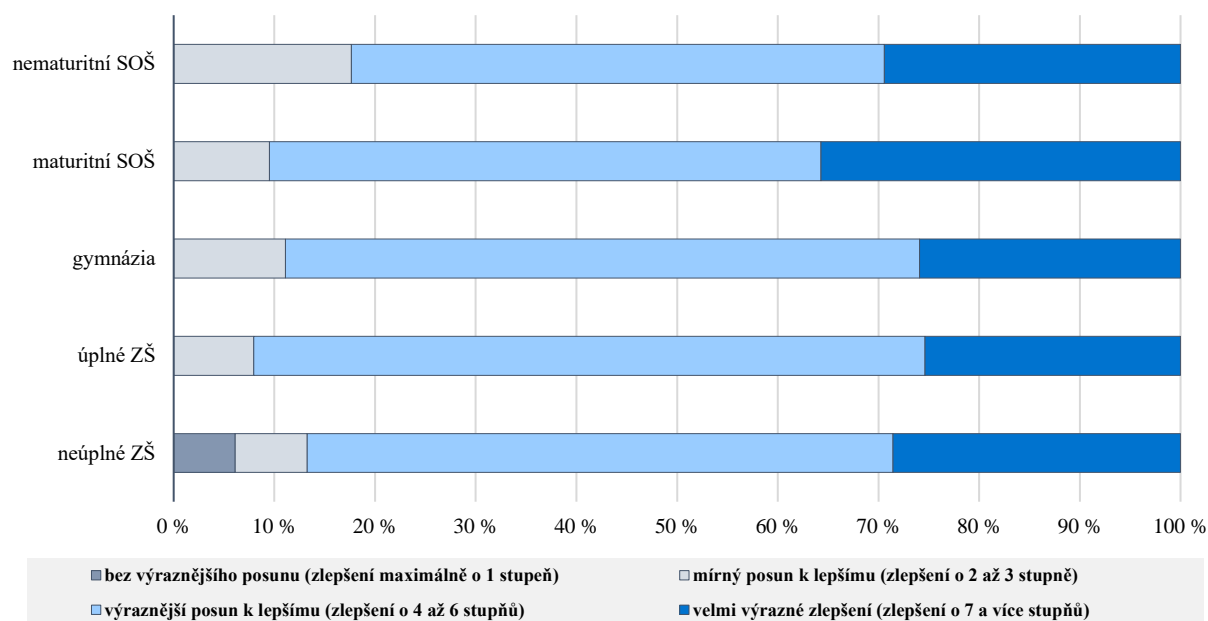

Z porovnání situace ve využívání digitálních technologií je patrné, že nejvýraznější posun nastal u plně organizovaných základních škol, které oproti vyjádření ředitelů škol z dubna 2020 mají v letošním školním roce dostupnější školní digitální techniku v odpovídající úrovni pro zajištění synchronní výuky z domova učitelů.

GRAF 10 | Změny v podílu učitelů, kteří měli k dispozici školní digitální techniku pro realizaci on-line synchronní výuky z domova

V průběhu uplynulého roku došlo také k výraznému zvýšení digitálních kompetencí učitelů. Právě zvládnutí využívání digitálních technologií při distančním vzdělávání je oblastí, kde bylo dosaženo výrazně pozitivního pokroku. O kvalitě digitálních kompetencí učitelů se většinou ředitelé škol v době po zahájení distanční výuky na jaře 2020 mohli vyslovit jen obtížně, protože teprve v průběhu její realizace zjistili, jaké nároky na učitele v oblasti zvládnutí digitálních technologií distanční výuka klade. Z tohoto důvodu teprve s odstupem mohli hodnotit posun většiny učitelů školy na devítistupňové škále. Až na malou skupinu učitelů z prvního stupně ZŠ, kteří zřejmě zatím digitální technologie příliš nevyužívali, je patrná vysoká míra shody napříč školami. Zhruba 30 % ředitelů hodnotilo posun rozvoje digitálních kompetencí jako velmi výrazné zlepšení a 60 % jako výraznější posun k lepší úrovni.

GRAF 11 | Změny úrovně digitálních kompetencí učitelů oproti stavu před zahájením distanční výuky na jaře 2020 na škále od 1 do 9

Na úspěšný rozvoj digitálních kompetencí měla vliv podpora, která byla učitelům poskytnuta, případně kterou si sami zajistili či vyhledali. Zásadní význam mělo dostatečné množství digitální techniky a její kvalita.

Vedení školy pro nás zajistilo digitální techniku (notebooky, grafické tablety).

Pomohl mi nákup kvalitnější techniky, kterou využíváme.

V prosinci jsme dostali nové technické vybavení.

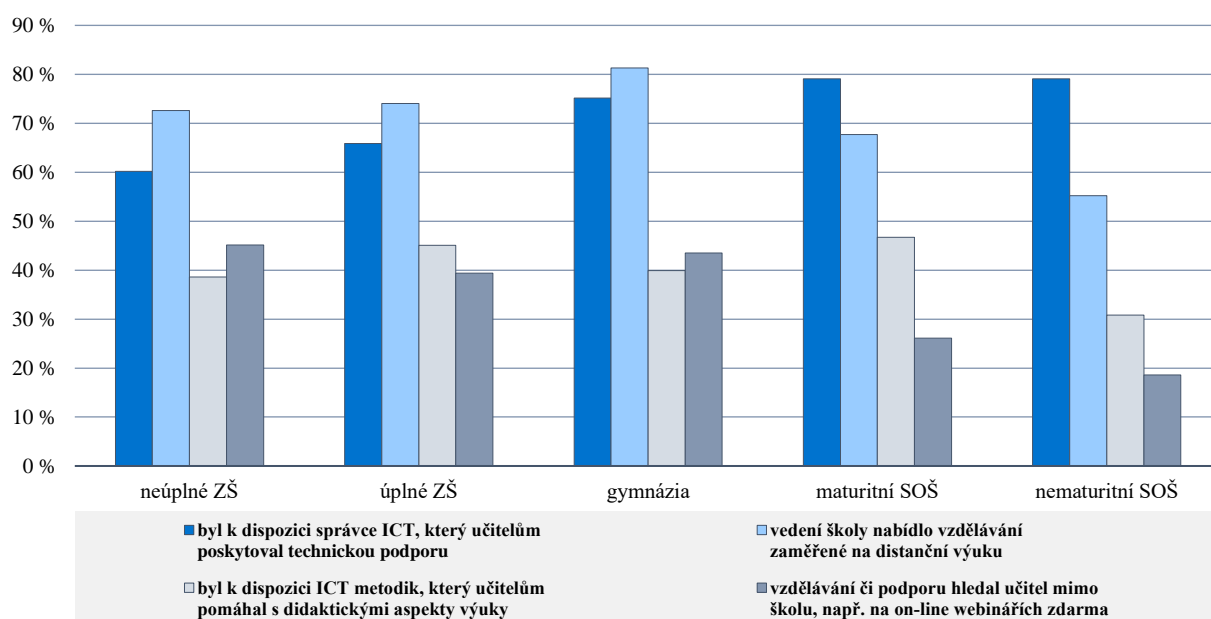
Na některých školách přetrvávala nedostatečná koordinační role, kterou měl plnit ředitel školy. Podpora pro učitele je klíčová a její absence byla chybou již na jaře, ale stejné chyby po roce distanční výuky jsou dokladem zásadního selhávání v řízení školy¹⁰.

U nás je velmi složitá situace se správcem ICT (v počítačovém vybavení ve škole je tristní situace, a navíc je z jeho strany malá ochota podpořit učitele). Musíme si pomáhat sami. Notebooky jsou každý jiný a často vzájemně nekompatibilní.

V průběhu distanční výuky jsem musela odevzdat kvalitnější počítač, dostala jsem méně výkonný a starší. Nejsem spokojena s technickou podporou. Škola má totiž k dispozici jen sdíleného ICT koordinátora, a proto je nepružné vyřizování požadavků přes zástupce ředitele.

Většina učitelů uvedla, že měli k dispozici správce ICT a vedení jim nabízelo školení zaměřené na distanční výuku. Podpora správců a metodiků ICT byla vyšší na středních školách, protože na základních školách jejich roli často plnili učitelé.

¹⁰ Na nedostatečnou koordinaci ze strany zhruba 1/3 ředitelů škol v prvním období distančního vzdělávání na jaře 2020 Česká školní inspekce upozorňovala již v tematické zprávě z května 2020. Koordinace role ředitelů škol je přitom pro úspěšné zvládnutí distančního vzdělávání naprosto stěžejní.

GRAF 12 | Podíl učitelů podle zaznamenané podpory pro realizaci distanční výuky

Příkladem je následující situace dokládající vhodnou spolupráci a podporu.

Vstřícný přístup a pomoc od učitele ICT (vzdělávání a průběžná pomoc učitelům), který pro žáky i učitele vytvořil přehledné manuály k distanční výuce. Se souhlasem žáků jsou nahrávány vyučovací hodiny, ty jsou jim k dispozici při vzdělávání doma.

Významnou roli v podpoře má dobrá pracovní atmosféra v učitelském sboru.

Podporu jsem získala díky vzájemnému učení v pedagogickém sboru. Zkoušeli jsme on-line komunikaci z pozice žáka (jak žák učitele vidí, slyší; jak vidí prezentované materiály apod.). Navíc si sdílíme zkušenosti s kolegy.

Oproti jaru jsme na tom výborně. Máme výborné podmínky a náš informatik je profesionál.

Na základních školách měli v podpoře často klíčovou roli členové vedení školy.

Pan zástupce nám zasílal odkazy ke zhlédnutí videí k distanční výuce na internetu. S kolegy si vzájemně pomáháme.

Vedení nám poskytlo školení na platformu Microsoft Teams. Umožnilo i přístup k interaktivním učebnicím. Zkušenosti si s kolegy ve škole předáváme navzájem.

Někteří učitelé získávali podporu i mimo školu, např. ze sociálních sítí.

Využívám odkazy z učitelských skupin. Zúčastnila jsem se školení Google Classroom na začátku distanční výuky.

Využívám samostudium, zapojuji se ve skupinách na Facebooku a konzultuji s kolegy. Využívám studnici materiálů a informací z internetu.

V rámci projektu Erasmus komunikuji o problémech současného distančního vzdělávání se zahraničními pedagogy.

Jiní učitelé však více spoléhají sami na sebe.

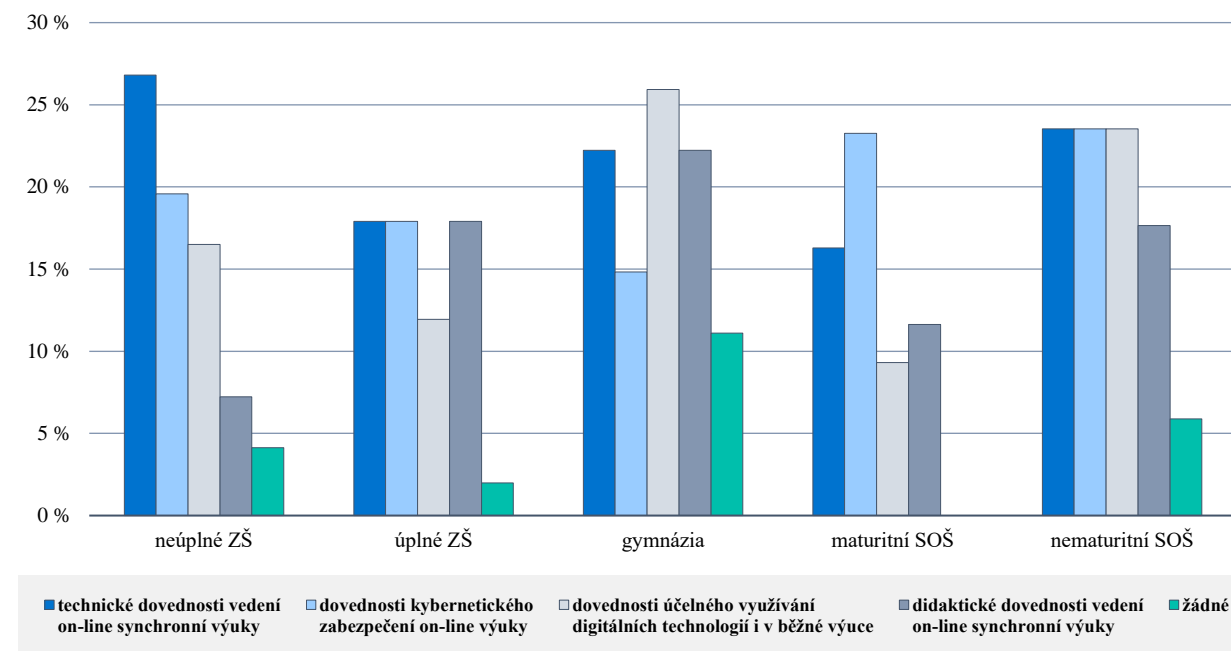
Jsem samouk, postupuji metodou pokus–omyl.

Snažím se v distanční výuce razit vlastní cestu.

Přestože je patrný výrazný posun ve zvládnutí digitálních kompetencí, vyjadřovalo vedení škol často potřebu dalšího vzdělávání učitelů v těchto dovednostech. Ve většině škol byly vzdělávací potřeby individuálně velmi různé – podle situace jednotlivých učitelů.

Zatímco na jaře 2020 převažovalo zaměření na základní zvládnutí digitální techniky a technické zvládnutí nástrojů pro videokonference, tak se následně přesunul zájem k ovládnutí digitálních platforem pro on-line distanční výuku až po – v současnosti se výrazněji objevující – didaktické zvládnutí on-line distanční výuky.

GRAF 13 | Nejvíce postrádané dovednosti v oblasti distanční výuky a digitálních kompetencí na školách

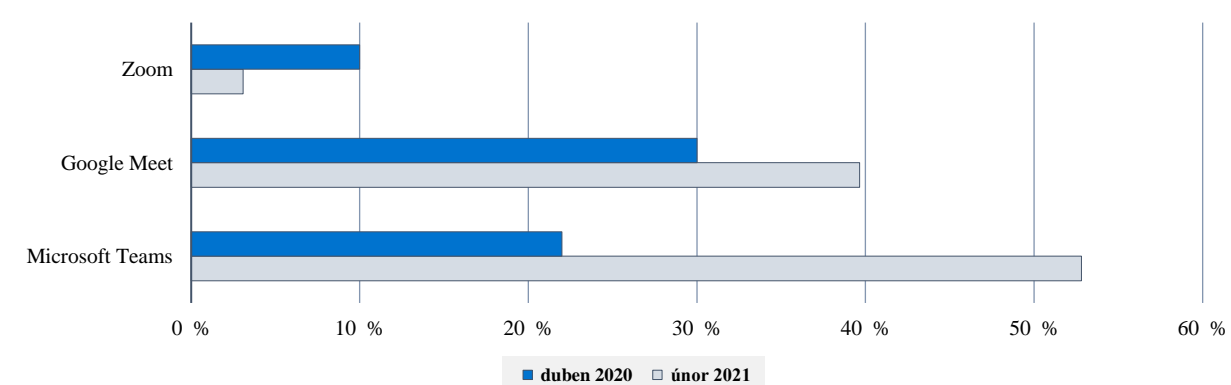

Význam rozvoje dovedností je klíčový, ovšem pokud jej vedení školy podcení jako v následujícím příkladu, projeví se nedostatky v kvalitě distanční výuky.

Vyučující mají nedostatečné dovednosti pro výuku v Google Classroom. Vedení školy je již průběžně neškolí, zajistilo po jednom školení pro začínající, mírně pokročilé a více pokročilé v srpnu a září 2020. Těchto školení se ale nezúčastnili všichni vyučující a vedení školy si dále neověřovalo kvalitu technického zajištění či využití nástrojů Google při průběhu distanční výuky.

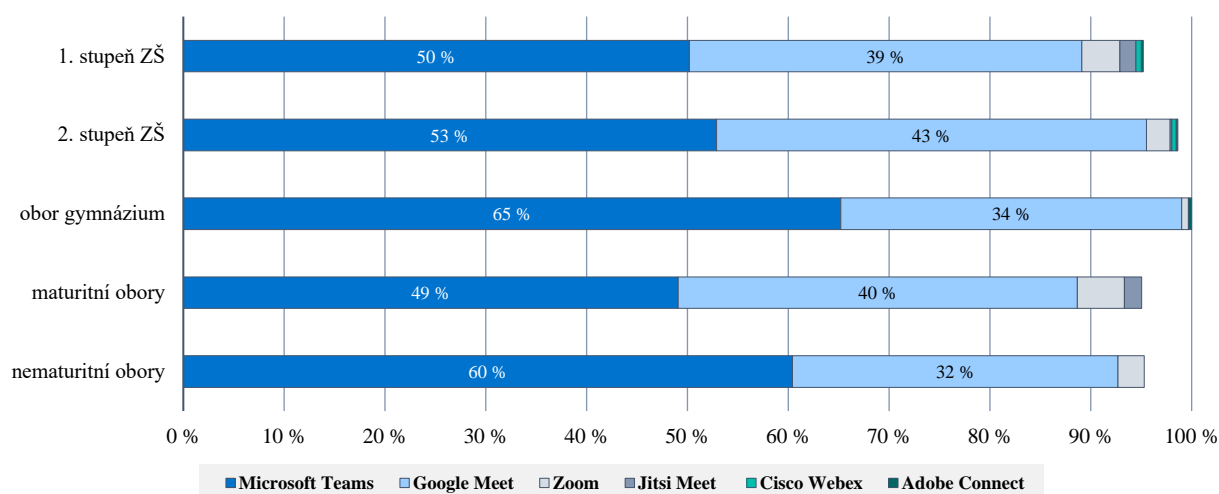
Z hospitací České školní inspekce v on-line synchronní výuce vyplývá, že oproti jarnímu období školního roku 2019/2020, kdy učitelé zkoušeli různé způsoby realizace výuky, se vyskytovaly dva převládající videokonferenční systémy. Dominantně je využíván Microsoft Teams a komunikační nástroje z jarního období, jako např. WhatsApp, Skype a Facebook Messenger, se staly buď zcela minoritními, nebo se přestaly pro distanční výuku používat úplně.

GRAF 14 | Porovnání využívání videokonferenčních systémů v období zahájení distanční výuky a v současnosti

Oproti situaci z jara 2020, kdy jednotnou platformu na škole využívalo jen zhruba 50 % škol, byl zaznamenán stejný videokonferenční systém ve všech hospitovaných hodinách až v 90 % škol. Takový posun je třeba hodnotit jednoznačně pozitivně.

GRAF 15 | Využitý videokonferenční systém při hospitaci on-line synchronní výuky

Mezi jinými než uvedenými videokonferenčními systémy se na základních školách nejčastěji objevoval Skype a na středních školách Discord. Na prvním stupni se mezi jinými ojediněle vyskytl WhatsApp, na středních odborných školách dokonce i Facebook Messenger.

Vysokou mírou náročnosti pro učitele, žáky i jejich rodiče je charakteristická specifická situace na prvním stupni základních škol, kde jsou žáci, kteří většinou neměli ještě výuku informatiky, a museli se tak vše postupně naučit. Ale i většina těchto žáků dnes vše zvládá na akceptovatelné úrovni, byť často díky významné počáteční či průběžné pomoci jejich rodičů.

Ve třídě došlo k výraznému zlepšení v digitálních dovednostech žáků.

Zpočátku mělo problémy více žáků, v současné době je výuka bez problémů.

U žáků ve třídě došlo k pozitivnímu posunu ve využívání digitálních technologií (zvládají ofotit např. pracovní list, stránku v pracovním sešitu mobilem, odeslat ji apod.).

Zpočátku měli žáci na 1. stupni ZŠ problémy, postupně došlo k velkému zlepšení.

Často museli učitelé poskytnout podporu i rodičům, dokud jejich děti nezískaly patřičné dovednosti samy.

Žáci již vše zvládají. Na začátku jsme chodily s paní ředitelkou i do rodin a učily i rodiče.

Zpočátku byla nutná spolupráce rodičů (hlavně při odevzdávání úkolů). Nyní již žáci vše zvládají bez problémů.

Význam aktivního přístupu vedení školy dobře ilustruje následující situace.

Od jara posun školy ve vzájemné komunikaci – nyní používá jednotný systém Zoom a zajišťuje on-line porady s učiteli. Škola dle zájmu (např. problémy v rodině) zajistila techniku žákům a tzv. předplacené karty (část byla zakoupena za pomoci zřizovatele). Vedení školy reagovalo na zájem zákonných zástupců a zajistilo i pro ně školení, kde se seznámili s tím, jak pracovat se školním systémem.

Využívání digitálních technologií pro on-line distanční výuku se za uplynulý rok výrazněji proměnilo. Jednak celkové zabezpečení digitální technikou doznalo výrazného zlepšení, ale proměnily se i využívané platformy a videokonferenční nástroje, včetně jejich sjednocení na úrovni školy a jednotlivých učitelů. Obdobně se výrazně zvýšily digitální kompetence učitelů, na jejichž intenzivní rozvoj ukazovaly již informace ze začátku školního roku 2020/2021.

6

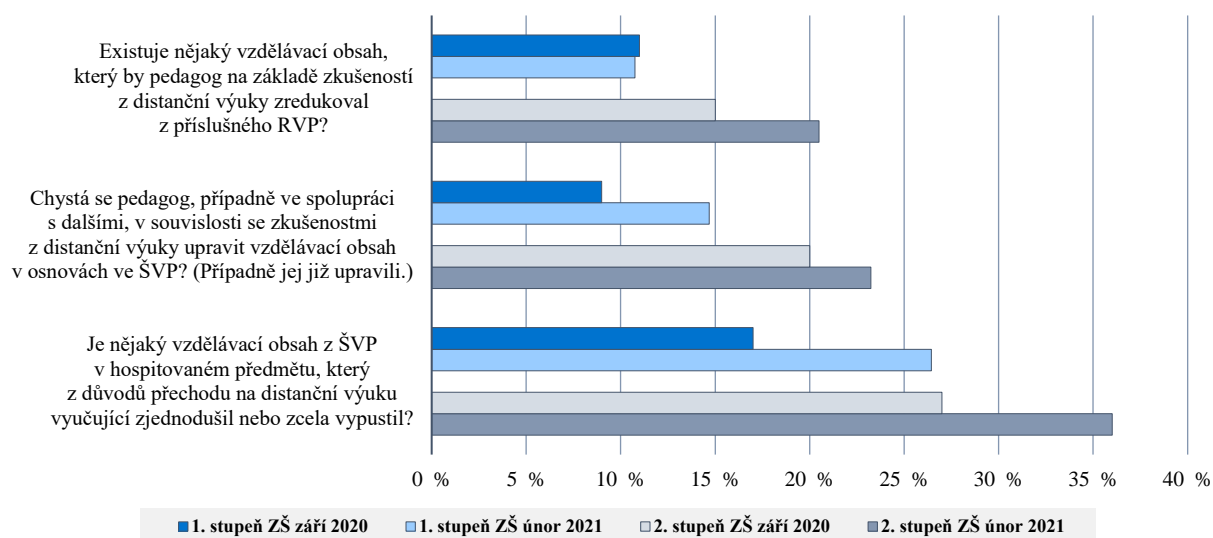
Změny vzdělávacího obsahu v distanční výuce

6 ZMĚNY VZDĚLÁVACÍHO OBSAHU V DISTANČNÍ VÝUCE

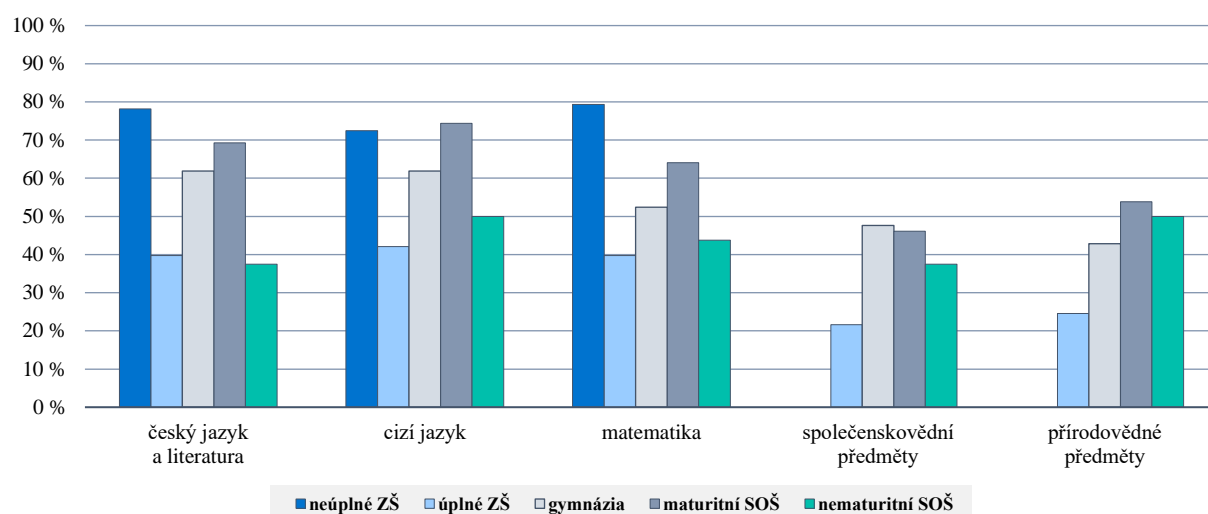
Náročnost distanční výuky a nižší efektivita procesu učení byla příčinou mnoha doporučení směřujících k redukci vzdělávacího obsahu na základní znalosti a dovednosti a jejich pečlivé procvičení. V metodickém doporučení pro vzdělávání distančním způsobem, které vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v září 2020, je v základních školách položen důraz na český jazyk, matematiku a cizí jazyk a v případě středních škol na profilové předměty ve vztahu k obsahu maturitní zkoušky nebo profilu absolventa. Naopak mezi předměty, jejichž obsah mohl být významněji redukován, patří předměty výchovného charakteru. Z hospitací a rozhovorů s řediteli a učiteli v navštívených školách plyne, že se ve většině škol alespoň některé z uvedených doporučení využívá. Oproti předpokladu, který vycházel ze situace z počátku školního roku 2020/2021, se delší období distanční výuky promítlo do častějších obsahových redukcí u většiny škol. Například ve vzdělávacích oborech výchovného charakteru byl obsah zúžen jen na nezbytné dovednosti a znalosti, případně ještě výrazněji zredukován, ve více než polovině škol bez ohledu na to, zda šlo o školu základní, či střední.

Z vývoje přístupu škol a učitelů k redukci vzdělávacího obsahu je patrný vliv zkušeností z dřívějších období distanční výuky, který se promítl do větší ochoty škol a učitelů podle potřeby redukovat vzdělávací obsah. V září 2020 učitelé uváděli méně často, že provedli nebo plánují provést nějaké redukce, zatímco v únoru 2021 se v tomto smyslu vyjadřoval již mnohem větší počet z nich. Podobně i plány na redukce v ŠVP nebo návrhy na redukce v příslušném rámcovém vzdělávacím programu byly v únoru 2021 častější než na začátku školního roku 2020/2021.

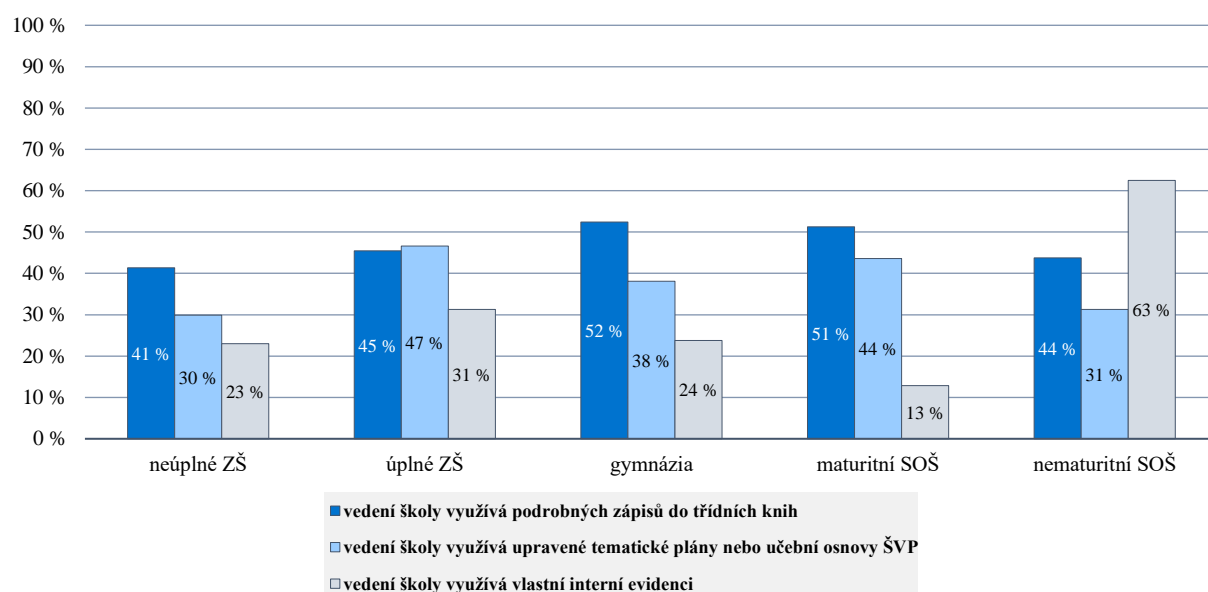
GRAF 16 | Porovnání podílu pedagogů, kteří uvedené obsahové redukce buď provedli, nebo je provedou (po období distanční výuky na jaře 2020 a po roce distanční výuky)

Na neúplných základních školách se objevují obsahové redukce v naukových předmětech ve zmenšené míře především z důvodu určitého posílení distanční výuky těchto předmětů na úkor předmětů zbývajících, ale také z důvodu častěji využívané individualizované práce se vzdělávacím obsahem.

GRAF 17 | Podíl škol, které neprovedly obsahové redukce ve školním roce 2020/2021

Kvalita řízení škol se ukazuje v přístupu k obsahovým redukcím. Doporučovaným přístupem je provádět změny ve spolupráci vedení školy a pedagogů, případně s využitím předmětových komisí. Pokud provádí obsahové změny učitelé bez spolupráce s vedením školy, jde o doklad rezignace vedení školy na kurikulární práci a o nedůslednost v řízení vzdělávacího procesu ve škole ze strany jejího ředitele. Základním předpokladem pro zásahy do vzdělávacího obsahu je ale průběžné sledování, jak se daří předpokládaný vzdělávací obsah v distanční výuce naplňovat. Pro sledování vedení škol nejčastěji využívalo třídní knihy, které ale většinou obsahují jen stručné informace o vzdělávacím obsahu (často jde o téma hodiny, které se může i opakovat, z něj se dá obtížně zjistit, do jaké míry se žákům dařilo zvládnout vzdělávací obsah, navíc třídní kniha bez časového plánu témat není oporou pro sledování, zda se vše stihne). Využitelnější informace bývají v učebních osnovách nebo tematických plánech. Pro účely sledování změn vzdělávacího obsahu se však mohou hodit zejména interní nástroje, které byly školám doporučovány v Doporučení pro organizaci vzdělávání a práci se vzdělávacím obsahem ve školním roce 2020/2021, které vydala Česká školní inspekce v srpnu 2020 (k dispozici na webových stránkách České školní inspekce, přímý odkaz [-zde-](#)).

GRAF 18 | Způsoby sledování změn obsahu vzdělávání v důsledku distanční výuky vedením školy (na počátku 2. pololetí školního roku 2020/2021)

Příkladem mohou být různé přehledy, které pro vedení školy vypracovali učitelé. Může jít o celkové přehledy za delší časové období.

Vedení má přehled učiva (podle předmětů a jednotlivých tříd), které nebylo probráno v minulém školním roce, včetně uvedení data, dokdy je v plánu dobrání učiva, a v současnosti i přehled neoddučeného učiva k 1. pololetí 2020/2021.

Všichni učitelé v září vypracovali přehled učiva, které nebylo odučeno v průběhu loňského školního roku.

Vedení si vytváří souhrnnou evidenci od všech vyučujících jednotlivých předmětů a tříd podle oblastí, jaké výstupy byly zcela splněny a jaké byly částečně redukovány, které obsahy byly převedeny do dalšího ročníku, případně učivo, které bylo vypuštěno.

Vedení získává pravidelné zprávy od všech vyučujících o postupu výuky podle tematických plánů i ŠVP (i s ohledem na loňský školní rok); předmětové komise zpracovávají navrhované změny pro úpravu tematických plánů předmětů na začátku školního roku a znovu v okamžiku opětovného zavedení distanční výuky.

Za pololetí jednotlivé předmětové komise sepsaly souhrn změn v tematických plánech, úpravy rozsahu jednotlivých vzdělávacích celků. Vše bylo projednáno s vedením školy a posláno na pedagogické radě.

Případně mohou posloužit i přehledy průběžné, které vedení školy slouží i ke sledování a hodnocení průběhu distanční výuky prostřednictvím hospitací.

Učitelé pravidelně každý pátek písemně informují vedení školy o probraném učivu.

Vedení školy přesně eviduje stav probraného učiva v tabulkách ve Wordu, má i detailní přehled o pokrocích u jednotlivých žáků.

Vedení sleduje pravidelně změny v obsahu vzdělávání na pravidelných on-line poradách. Ředitelka školy má přehled také prostřednictvím hospitací a následných rozhovorů s učiteli.

Učitelé každý měsíc zasílají přehled probrané látky, shrnutí pokroku žáků a celkové hodnocení distanční výuky.

Nebo to mohou být přehledy, které slouží především samotným učitelům.

Učitelé si vedou vlastní evidenci úprav rozsahu učiva.

Učitelé vedení předkládají vlastní portfolia, kde shromažďují použité učební materiály a komentují pokrok žáků.

Rozsah změn, které přímo vedení školy nebo předmětové komise ovlivnily, odpovídá sledovaným změnám v jednotlivých předmětech. V případě neúplných základních škol byl obsahové redukce méně časté z výše uvedených důvodů, a proto je nižší podíl škol, kde byl redukován obsah z rozhodnutí vedení školy.

Specifickým obsahem je rozvoj praktických dovedností především ve středních odborných školách. Většinu z praktických dovedností samozřejmě není možné získávat distanční výukou a jejich absence může v budoucnu výrazně zkomplikovat uplatnění absolventa v profesním životě. Z tohoto důvodu vedení středních odborných škol spolu s učiteli hledalo od podzimního přechodu na distanční výuku cesty, jak zajistit svým žákům alespoň nějakou kompenzaci pro získání praktických dovedností. Některé ze sledovaných škol se např. snažily maximálně využít nejrůznější podpory, kterou měly dostupnou a která je použitelná při on-line synchronní výuce.

Při odborné praxi a odborném výcviku škola využívá například odborné elektronické učebnice od spřízněných škol, které je vytvořily v rámci evropských projektů. Dále využívá materiály, které obdržela od firem, kde žáci vykonávají odbornou praxi nebo odborný výcvik. Škola získává také materiály od cechů, například cechu malířů.

Jiné střední školy v některých oborech vzdělání využívají možnosti realizovat praktické činnosti doma.

Škola se snaží žáky motivovat k samostatné odborné práci v domácím prostředí, vyučující zadávají praktické dovednostní úkoly (často jim pedagogové nahrávají videa technologických postupů a zasílají žákům fotodokumentaci). Po domácí realizaci zadaných úkolů (příprava menu, slavnostních tabulí, míchaných nápojů, studené kuchyně) jsou žáci zváni do školy k individuální konzultaci a získání zpětné vazby od pedagogů. Výše uvedené postupy jsou konzultovány ze zákonnými zástupci žáků, aby byla získána jejich podpora.

Odborný výcvik je vyučován jednu on-line hodinu denně, kromě teorie probíhá i zadávání praktických domácích úkolů dle příslušných oborů (truhláři – výroba krmítek, kuchaři – pečení cukroví, číšníci – krájení nudlí) a individuální konzultace.

Mistři odborného výcviku se připojují 2x denně on-line u oboru kadeřník, u oboru kuchař-číšník 1x denně a zadávají samostatnou práci (normování, postupy, využívají možnosti vařit doma).

Častým způsobem řešení nemožnosti realizace odborného výcviku je také soustředění teoretické výuky do období distanční výuky a naopak upozadění teorie v čase, kdy mohou být praktické činnosti vykonávány. Takový postup ovšem předpokládá a předpokládá, že se žáci vrátí alespoň v malých skupinách do škol nebo na pracoviště odborného výcviku.

Prozatím se rozsah nezměnil – v prosinci, kdy byli žáci ve škole, nebyla vyučována teorie, ale pouze učební praxe v blocích.

Momentálně škola klade důraz na teoretickou přípravu, po návratu do škol bude pozornost více zaměřena na praktické dovednosti.

Odborný výcvik je realizován v plném rozsahu 6 hodin. Z toho cca 1,5 hodiny (90 minut) – on-line synchronní výuka; poté je zadána samostatná práce – úkol na další 4,5 hodiny. Práci žáci odevzdali učitelům na konci 6. hodiny. Většinou se jednalo o vypracování daného úkolu, písemný popis a nafocení, případně i přeposlání vypracovaného úkolu apod.

Jakmile to bylo možné, přistoupila škola k individuální výuce, protože disponuje 30 učiteli odborného výcviku, je schopna zajistit individuální výuku i 30 žákům denně, na žáka vyjde tato výuka cca 1x týdně.

V uplynulém roce bylo zřetelně možné sledovat proměny v přístupu ke vzdělávacímu obsahu. Po jarním období roku 2020 významná skupina škol očekávala pro nový školní rok 2020/2021 relativně standardní prezenční výuku, přerušovanou případně krátkými výpadky v důsledku karanténních opatření apod. Dlouhé období distanční výuky však přimělo vedení mnoha škol k přehodnocení přístupu k obsahovým redukcím, přičemž pro přístup ke vzdělávacímu obsahu mnoho škol využilo také dostupná doporučení vydaná Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy i dalších institucí, včetně České školní inspekce. Největším problémem však zůstává praktická výuka v některých oborech odborného vzdělávání, kterou není možné zredukovat, ale není ji samozřejmě možné ani nahradit distanční výukou.

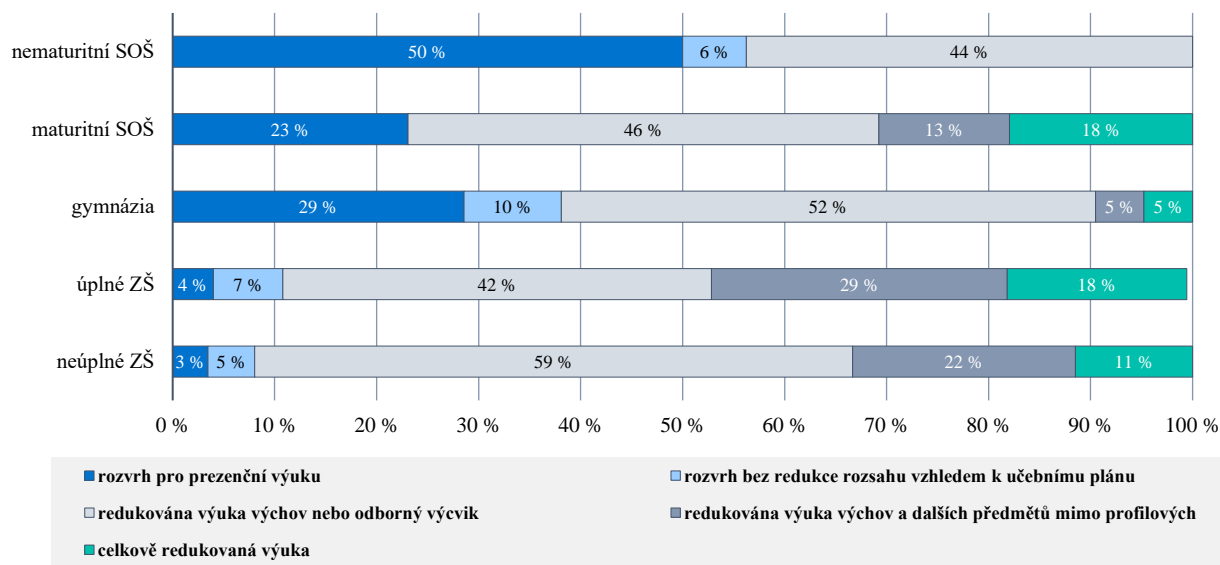
Změny v organizaci distanční výuky

7 ZMĚNY V ORGANIZACI DISTANČNÍ VÝUKY

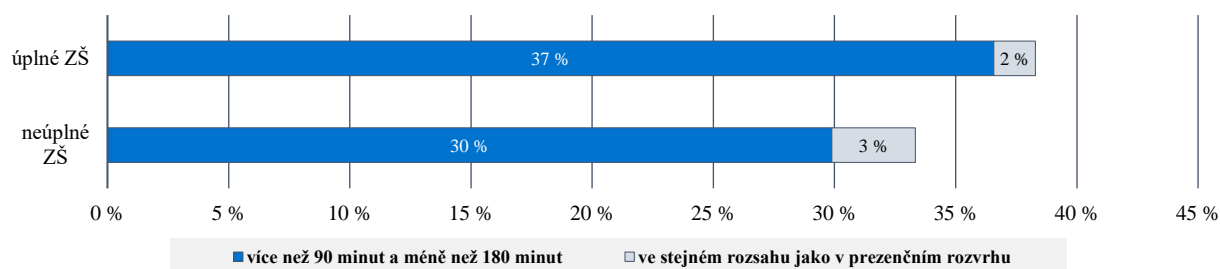
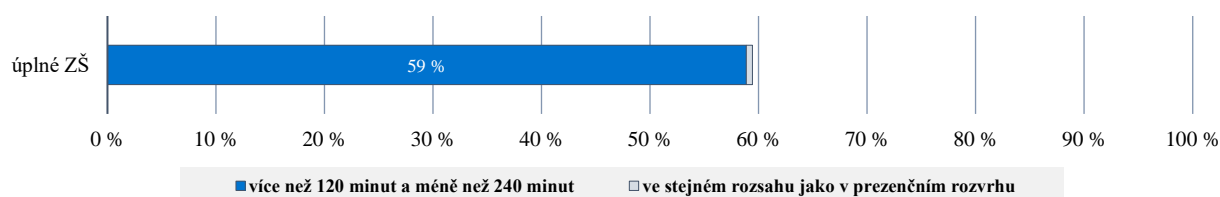
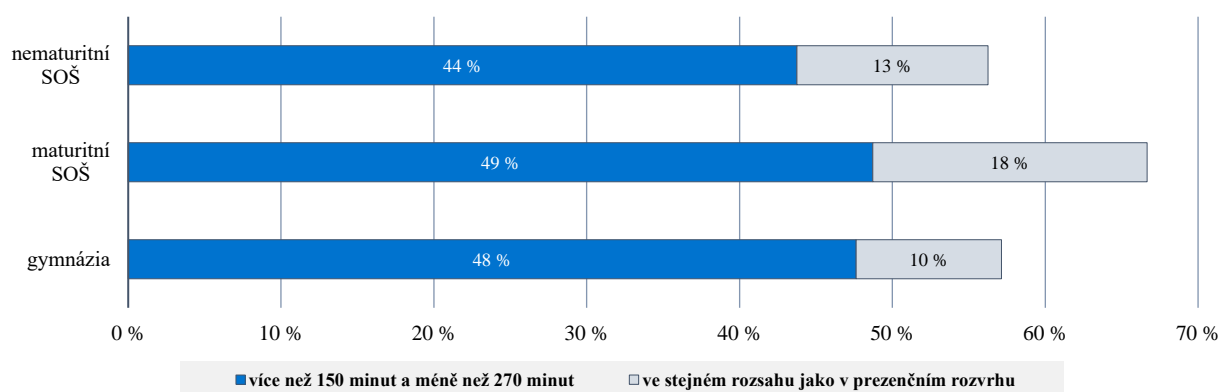
Ve shodě se zmiňovaným metodickým doporučením pro vzdělávání distančním způsobem vydaným Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy je při organizaci on-line distanční výuky možné rozlišit tzv. synchronní a asynchronní část. Standardní hodiny synchronní výuky se odehrávají ve videokonferenčním systému, kdy jsou žáci přihlášení a zároveň s nimi je zpravidla přihlášen i učitel. Naproti tomu asynchronní výuka spočívá v plnění vzdělávacích povinností žákem v čase, který si sám zvolí, a bez přítomnosti učitele. Už v jarním období loňského školního roku část učitelů zjistila, že je synchronní výuka mnohem efektivnější, pokud se jí účastní menší počet žáků a pokud její délka koresponduje s věkem žáků, resp. s jejich schopností udržet pozornost. Zmiňované metodické doporučení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy uvádí i vhodný rozsah synchronní výuky. Z těchto důvodů, ale i z důvodů uvedených v předchozí kapitole, byl v období po začátku školního roku 2020/2021 v mnoha školách upraven rozvrh pro on-line distanční výuku tak, aby nebyl pouhým klonem rozvrhu pro výuku prezenční, ale aby zohledňoval specifickou situaci a možnosti distančního vzdělávání. V jarním období minulého školního roku byla pravidelná výuka každý den v méně než polovině základních škol, naproti tomu po roce zkušeností s distančním vzděláváním probíhá on-line distanční výuka téměř na všech školách pravidelně každý den.

V základních školách byla většinou redukována alespoň výuka výchov, ale často i výuka dalších předmětů. Naproti tomu na středních školách byla výrazně zastoupena výuka podle rozvrhu, která ovšem obtížně může být efektivní. Častý argument pro zachování rozvrhu, aby si žáci nemuseli zvykat na jiný rozvrh, je sice v něčem pochopitelný, ale v žádném případě nevyváží problémy, které on-line distanční výuka podle rozvrhu způsobuje.

GRAF 19 | Podíl škol podle změny v zastoupení předmětů v rozvrhu distanční výuky (rozvrh bez redukce rozsahu vzhledem k učebnímu plánu znamená výuku všech předmětů v jiném uspořádání než podle rozvrhu pro prezenční výuku)

Distanční výuka podle rozvrhu pro prezenční výuku nemusí vždy znamenat jen synchronní výuku. Často jde o zhruba 50 % synchronní výuky a zbývající výuka je asynchronní. Přesto je podíl škol, zvláště těch středních, které vyučují synchronním způsobem v rozsahu mnoha hodin, vysoký. U základních škol došlo k určitému snížení podílu škol, které vyučují bez redukce předmětů, v jarním období minulého školního roku šlo o zhruba 14 %, zatímco v současnosti je to méně než 10 %.

GRAF 20 | Průměrný denní rozsah on-line synchronní výuky na 1. stupni ZŠ**GRAF 21** | Průměrný denní rozsah on-line synchronní výuky na 2. stupni ZŠ**GRAF 22** | Průměrný denní rozsah on-line synchronní výuky na SŠ

Vyšší rozsah synchronní výuky není sice zapovězen, ale z pedagogického i psychologického hlediska jsou rozsahy uvedené ve vydaném metodickém doporučení horní hranicí. Možná dobře míněná snaha vedení škol i učitelů co nejvíce nahradit synchronní výukou prezenční výukou si vybírá nebo ještě vybere daň v podobě nízké efektivity výuky, vysoké míry vyčerpání, ale i psychických problémů žáků i učitelů a vlastně i celých rodin.

Hlavním důvodem vyššího rozsahu synchronní výuky bylo rozhodnutí vedení školy ve shodě s učiteli. Často školy poukazovaly na zkušenosti s jarním obdobím loňského školního roku a nedostatečnost nižšího rozsahu synchronní výuky. V případě základních škol se asi u desetiny škol na rozhodnutí podílel buď tlak rodičů na vyšší zastoupení synchronní výuky, nebo minimálně dohoda s rodiči na vyšším rozsahu.

Délka vyučovací hodiny synchronní výuky se na základních i středních školách pohybovala nejčastěji okolo 45 minut (nejvíce v 82 % hodin na gymnáziích a nejméně v 63 % hodin v nematuritních oborech). Vyšší zastoupení měly ještě hodiny v kratším trvání okolo 35 minut (nejvíce v 26 % hodin v nematuritních oborech a nejméně v 6 % hodin z gymnázií). V jednotkách procent se vyskytovaly hodiny, které byly delší než 45 minut (na středních školách často 90 minut, na základních školách 60 minut, ojediněle se vyskytly i hodiny v délce 3 a více hodin). Jen na prvním stupni měly významnější zastoupení hodiny s délkou okolo 25 minut.

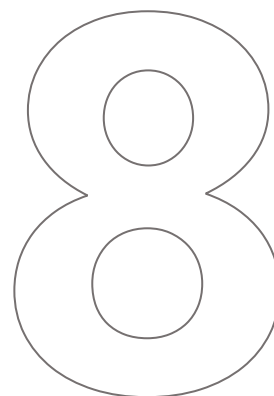
Rozsah synchronní výuky ani počet hodin nemusí automaticky znamenat neefektivní realizaci on-line distanční výuky. Mezi navštívenými školami byly i takové, které sice uváděly delší rozsah synchronní výuky, ale její podoba se liší od výše popsaného standardu. Jedná se o střídání přímé synchronní výuky, kdy učitel realizuje výuku se všemi žáky ve videokonferenčním systému, a „synchronně řízené“ asynchronní výuky, kdy žáci pracují na zadaných úkolech a učitel je k dispozici pro konzultaci, zpětnou vazbu apod. Distanční výuka tohoto typu je zvláště vhodná u žáků na

prvním stupni ZŠ a její délka může být celkově i 3 až 4 vyučovací hodiny s přestávkami, pokud souhrnná délka synchronní výuky u průměrného žáka nepřesahuje výrazněji 60 minut.

Zajímavým příkladem 30 minut trvající synchronní hodiny a jejího propojení s asynchronní výukou je následující situace v jedné z navštívených škol.

Dvě vyučující na 1. stupni vyučují následujícím způsobem. Výuka je zorganizovaná do skupin, střídají se 30minutové vyučovací hodiny on-line výuky s 30 minutami asynchronní samostatné práce žáků, ve výuce využívají výukové a zpětnovazební aplikace, které jednak zinteraktivňují výuku, jednak umožňují vyučujícím sledovat výsledky žáků. Obě stanoví cíle hodin ve vztahu k tomu, co žák bude dělat, a poskytují formativní zpětnou vazbu v průběhu celé hodiny.

Distanční výuka je pro všechny účastníky – učitele, žáky i rodiče – stále svým způsobem novou zkušeností a i přes postupné zkvalitňování její organizace, které se odráželo nejen v úpravách rozvrhu, délce synchronní výuky, ale i v délce a organizaci vyučovacích hodin, je stále patrná snaha některých škol překlápět prezenční výuku do synchronní výuky v poměru blízkém poměru 1:1. Oproti jarnímu období minulého školního roku došlo u řady škol k pozitivní změně spočívající ve snížení počtu žáků v synchronní výuce, zkrácení délky apod. Bohužel především na středních školách přetrvává tendence maximalizace rozsahu synchronní výuky.

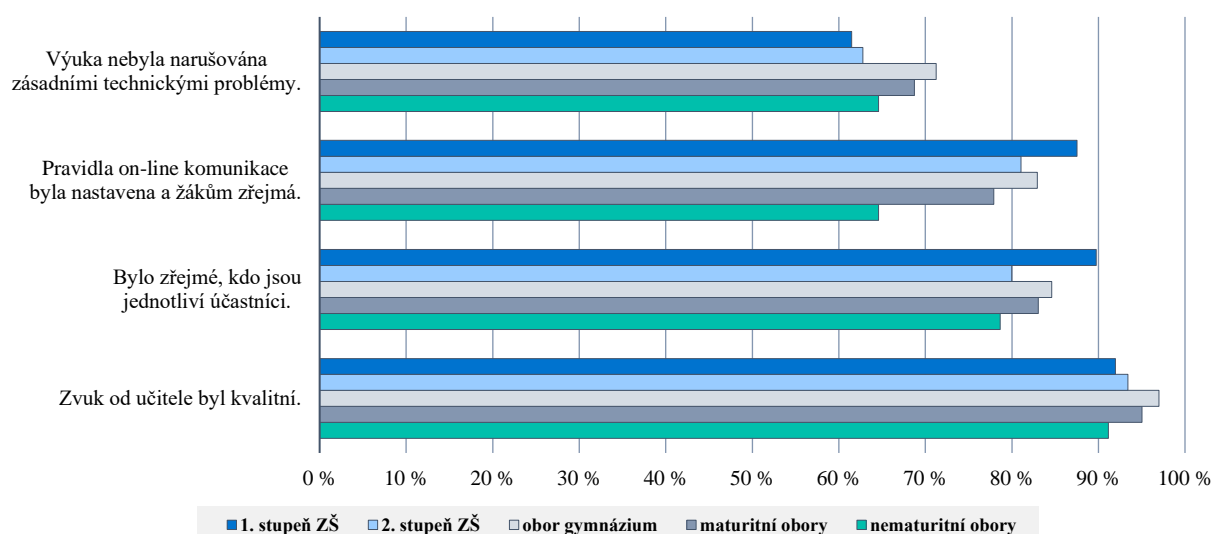
Synchronní výuka

8 SYNCHRONNÍ VÝUKA

Realizace distanční výuky předpokládala proměnu tradičně pojímané výuky minimálně ve dvou oblastech. První se týká zvládnutí digitálních technologií a specifik on-line distanční výuky, druhá pak důsledného využívání efektivních přístupů k učení žáků.

Předpokladem kvalitní synchronní výuky je zajištění bezpečného on-line prostředí. Téměř ve všech navštívených on-line hodinách bylo zajištěno, aby se do ní nemohl připojit nikdo jiný než žáci a učitelé (nejvíce v hodinách na gymnáziích – 100 % – a nejméně v hodinách na 1. stupni ZŠ – 97 %). Podobně byl ve většině hodin při synchronní výuce zajištěn kvalitní přenos zvuku učitele. Problematictější v některých hodinách byl návyk standardních přihlašovacích jmen u žáků, zvláště tehdy, když nejsou ve výuce využívány kamery. Nejslabším místem technického zvládnutí výuky byl relativně vysoký výskyt technických problémů na straně žáků i učitelů.

GRAF 23 | Četnost znaků zvládnutí digitálních technologií v synchronní výuce

Celkově je z uvedeného dobře patrné, že většina učitelů zvládla digitální technologie na takové úrovni, aby mohli on-line synchronní výuku alespoň na základní úrovni realizovat. Ve školách, jejichž pedagogové již v jarním období loňského roku měli rozvinutější digitální kompetence a více využívali digitální technologie pro distanční výuku, se v hodinách uvedené znaky vyskytují v mírně vyšší četnosti (okolo 5 %) oproti školám, které byly nejméně rozvinuté. Potvrzuje to určitý význam nárůstu škol v digitalizaci výuky, který byl uveden v tematické zprávě České školní inspekce reflektující období distanční výuky na jaře 2020, ale zároveň také vysokou míru dorovnání úrovně ostatních škol v kontextu dlouhého období on-line distanční výuky.

Přístup k digitálním technologiím vhodně ilustruje následující názor jednoho z učitelů.

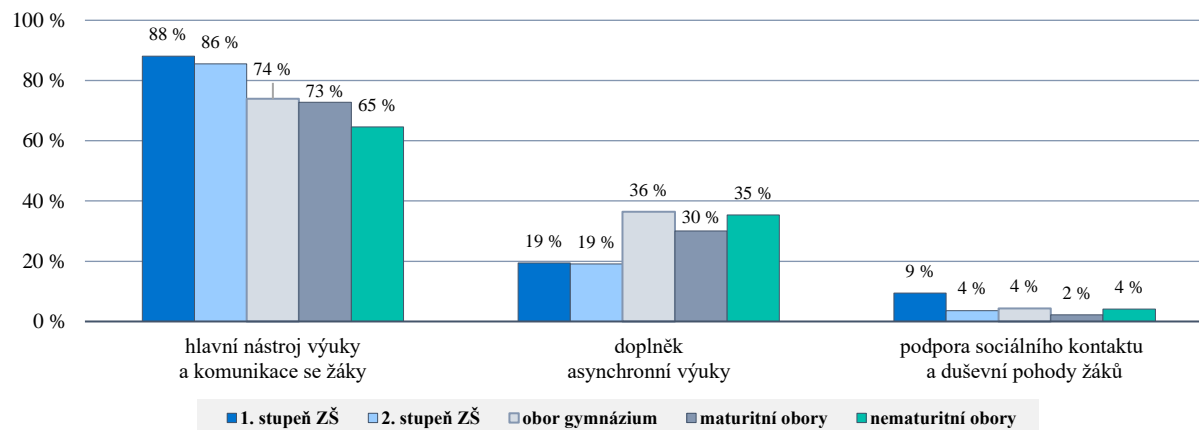
Máme výborné nástroje aplikační Edupage a MS Teams. Naše škola je dobře vybavená a já jsem se hodně zdokonalila v ovládání těchto aplikací.

Jedním ze specifik distanční výuky je nutnost funkčního provázání synchronní a asynchronní výuky a podpora sociálních kontaktů, které jsou v době pandemie omezeny. Při hodnocení distanční výuky realizované v jarním období roku 2020 více než polovina žáků uvedla, že jim nejvíce scházelo setkávání se se spolužáky. Je tedy zřejmé, že čím déle distanční výuka trvá, tím více roste potřeba žáků potkávat se se spolužáky a roste také podíl žáků, pro které je absence sociálních kontaktů jednou z největších nevýhod distanční výuky.

Z hospitované on-line výuky je patrná snaha propojovat synchronní a asynchronní výuku, byť v mnohem menší míře, než by bylo žádoucí. Negativním zjištěním, v kontextu výše uvedeného, je pak velmi nízký výskyt hodin, které by cíleně podporovaly sociální kontakt a duševní pohodu žáků, alespoň tedy do té míry, do jaké je to v distančním režimu možné. Vzhledem ke zmíněné absenci možnosti setkávat se se spolužáky je malý prostor, který je v hodinách dává podpoře sociálního kontaktu a duševní pohody žáků, opravdu alarmující. Naznačuje totiž upozadění zájmu žáka a jeho rozvoje ve prospěch probrání vzdělávacího obsahu, což je sice přístup z jistého hlediska pochopitelný, ale s ohledem na velmi dlouhé období distanční výuky jistě nevhodný. Podíl hodin s cílenou podporou sociálního kontaktu a duševní

pohody žáků by měl být zastoupen alespoň v jedné čtvrtině hodin, aby distanční výuka měla charakter vyváženějšího vzdělávání. Z dlouhodobého hlediska má právě nízký podíl takto cílených hodin vliv na vyšší výskyt psychických problémů u žáků tak, jak o něm informují v posledních týdnech psychologové nebo dětsští lékaři. Určitou, alespoň částečnou kompenzaci mohou být pravidelně zařazované třídnické hodiny.

GRAF 24 | Způsoby využívání videokonference v rámci synchronní výuky

Zásadní důležitost podpory komunikace a rozvoje sociálních dovedností si však někteří učitelé uvědomují a v praxi realizují.

Žáci se připojují ještě před hodinou, a to si povídáme o všem možném, i po skončení hodiny zůstáváme déle o 5 minut v kontaktu, a tím nahrazujeme osobní kontakt.

Zlepšila se komunikace žáků s učiteli, v případě, kdy něco neví, ozvou se, dokážou si říci o pomoc, často docházejí na konzultační hodiny do školy.

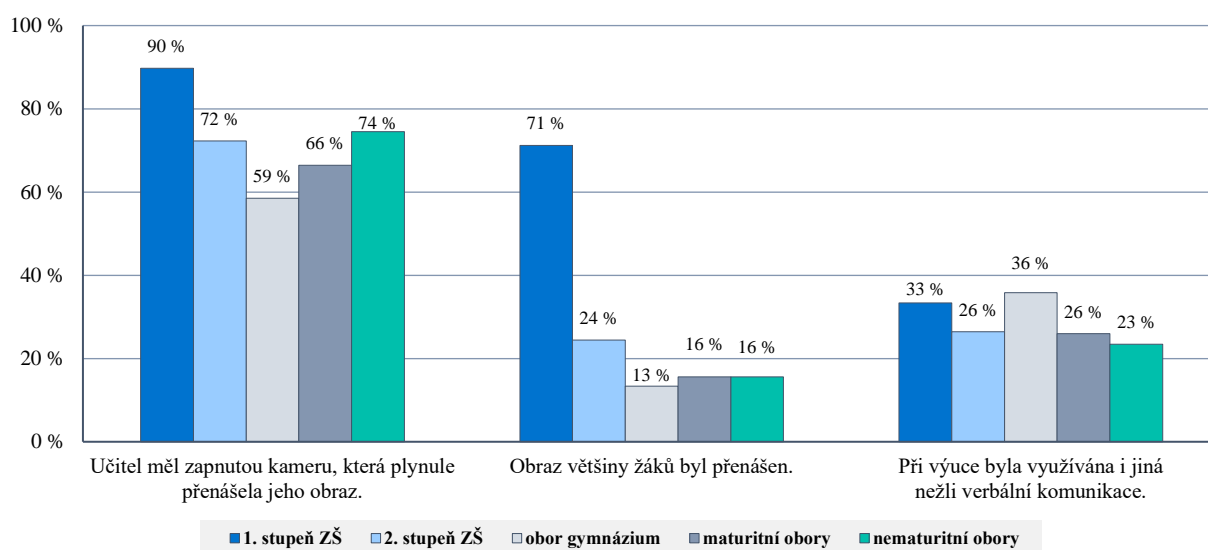
Podarilo se prosadit, aby žáci ztratili ostych při komunikaci ve virtuální třídě, mají rozumnou sebedůvěru se ozvat, přihlásit ve virtuální výuce, nebojí se chyb, nebojí se sdělit své pocity.

Lidský přístup, navázání sociálních kontaktů, třídnické hodiny jednou týdně (žáci sdělují, co se jim dařilo, co ne, svoje zkušenosti apod.).

Význam komunikace pro učení dobře ilustruje i následující příklad z výuky.

On-line hodiny probíhaly ve výrazně příjemnější atmosféře tam, kde učitelé s žáky komunikovali nejen o učivu, ale projevovali zájem o jejich život a názory. Tito učitelé dokázali žáky přirozeně vést k uvažování nad problémem a vlastnímu hledání jeho řešení, využívali názorné pomůcky – věci, s nimiž se žáci běžně v reálném životě setkávají. Komunikovali se žáky v průběhu celé hodiny, vyzývali je k vyjádření ne/souhlasu s tvrzením svým i ostatních a zdůvodňování vlastního názoru. Sami sebe upozadili, byli „manažery“ vzdělávacího procesu.

Podobně zásadní význam má podpora neverbální komunikace a vizuálního kontaktu. Je proto velmi negativním zjištěním, že ve velkém podílu hospitovaných on-line hodin mělo mnoho žáků vypnutou kameru. Podobně zarážející je i více než 40 % hodin na gymnáziích, kdy kameru nepoužíval učitel. Navíc je dobře patrné, že i žáci gymnázií využívají kameru při synchronní výuce nejméně často. Vizuální kontakt je pro učitele i žáky nezbytnou součástí komunikace a jeho absence výrazně zvyšuje nároky na soustředění a snižuje úroveň psychické pohody nutné pro efektivní učení.

GRAF 25 | Způsoby využívání kamery a dalších prostředků neverbální komunikace

Digitální prostředí nabízí celou řadu nástrojů mimo videokonferenční systémy, které mohou poskytovat zpětnou informaci učiteli. Případně je možné využít jejich vizuálních výstupů pro didaktické zpracování obsahu apod.

TABULKA 2 | Využívané digitální nástroje pro zpětnou vazbu nebo vizualizaci vzdělávacího obsahu u hospitovaných učitelů

	1. stupeň ZŠ	2. stupeň ZŠ	obor gymnázium	maturitní obory	nematuritní obory
sdílené nástěnky a tabule (Padlet, Linoit, Jamboard, Whiteboard, ...)	33 %	33 %	46 %	37 %	22 %
kvízové a zpětnovazební aplikace (Kahoot!, Quizlet, Mentimeter, Socrative, Quizizz, ...)	28 %	35 %	39 %	28 %	24 %
aplikace pro tvorbu formulářů (Google Formuláře, Microsoft Forms, FreeOnlineSurveys, ...)	31 %	46 %	48 %	36 %	24 %
myšlenkové mapy (MindMup, Coogler, MindMaps, Miro, Wordclouds, WordArt, AnswerGarden, ...)	7 %	8 %	9 %	9 %	4 %

Jestliže technické zvládnutí distanční výuky je ve většině škol na dobré úrovni, tak specifika on-line distanční výuky se daří respektovat jen částečně. Přesto, respektive právě proto uvádějí někteří učitelé zvládnutí specifík distanční výuky jako to, co se jim daří.

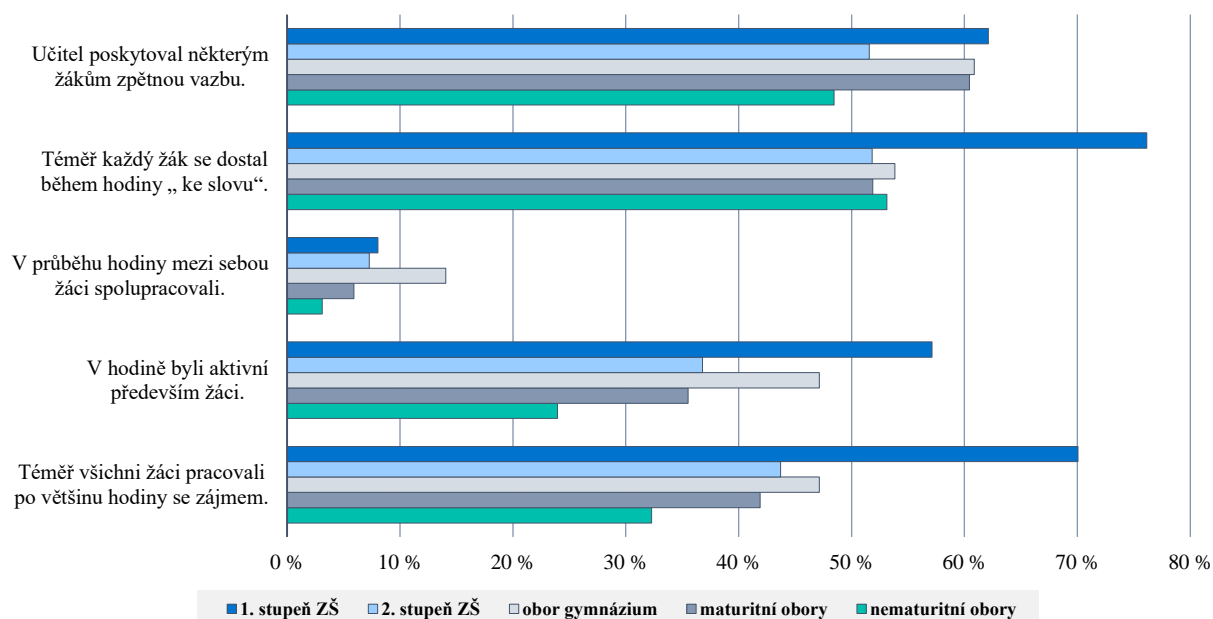
Pravidelné zařazování interaktivních prvků do on-line hodin, sdílené prezentace, krátké procvičování učiva přes aplikace Kahoot!, vyučující pravidelně sleduje reporty z aplikací, jak se kdo účastnil aktivit, doptávání se žáků na porozumění učiva.

Být s žáky často on-line, komunikovat, podporovat je, dávat jim zpětnou vazbu – prostě být s nimi v kontaktu.

Osvědčily se některé úlohy, návratnost úkolů je větší, když pracujeme i s těmito systémy: Umíme to, Duolingo apod. Dále střídání úkolů, ozvláštnit je. Pravidelně se stýkáme na meetech.

Druhou oblastí je přizpůsobení didaktických metod speciální situaci on-line synchronní výuky. Výskyt znaků dokládajících možnou aktivizaci žáků v hodině se liší od běžné prezenční výuky. Zřetelně se ale ukazuje, že se často velmi obtížně daří zapojovat žáky do výuky a dominantní organizační formou práce je vlastně frontální výuka. O to více je samozřejmě potřeba ocenit hodiny, ve kterých žáci spolupracovali, případně byla využita skupinová práce (v průměru 6 %) nebo práce ve dvojici (v průměru jen 4 %), jakkoli je zřejmé, že se tak bohužel dělo jen v malé míře. V tomto kontextu je třeba vnímat, že současné úpravy nástrojů pro videokonference již umožňují využívat rozdělení třídy do skupin. Vzhledem k tomu, že mimo synchronní výuku mají žáci mnohem méně možností pracovat ve skupinách, by podíl využití těchto organizačních forem vzhledem k vysoké potřebě žáků potkávat se se spolužáky měl být výrazně vyšší.

GRAF 26 | Znaky dokládající zapojení žáků do výuky

Pro zkvalitňování on-line distanční výuky má zásadní význam podpora vedení školy. Zhruba v polovině škol vedení uvádělo, že pravidelně hospituje on-line synchronní výuku. Navíc v jedné pětině škol si hospitují on-line synchronní výuku vzájemně i někteří učitelé.

Součinnost vedení školy s metodickými orgány při realizaci distanční výuky. Probíhaly četné hospitace synchronní výuky vedením školy i vzájemné hospitace pedagogů v on-line výuce kolegů doplněné pravidelným sdílením zkušeností.

Význam sdílení dokládá i následující příklad.

Kontinuální sdílení nových dovedností a metod distanční výuky mezi učiteli a vedením školy, jejich změny a úpravy na základě zpětné vazby od žáků i zákonných zástupců.

V technickém zvládnutí synchronní výuky dosáhly školy značného pokroku a limity jsou dány více technickými parametry než nedostatky na straně většiny učitelů. Jak již bylo uvedeno, komplikovanější je pak situace se zvládnutím specifík on-line synchronní výuky. Nejlépe se daří respektovat specifika ve výuce na prvním stupni ZŠ vzhledem k mnoha rolím, které většinou učitelé na prvním stupni základního vzdělávání plní (především vyučující většiny předmětů a třídní učitel). Jako jeden z nejzávažnějších problémů se jeví vysoká míra hodin s výukou bez zapnutých kamer, protože takto pojaté hodiny zvyšují sociální a psychologické problémy, které s sebou výuka prostřednictvím internetu nese.

9

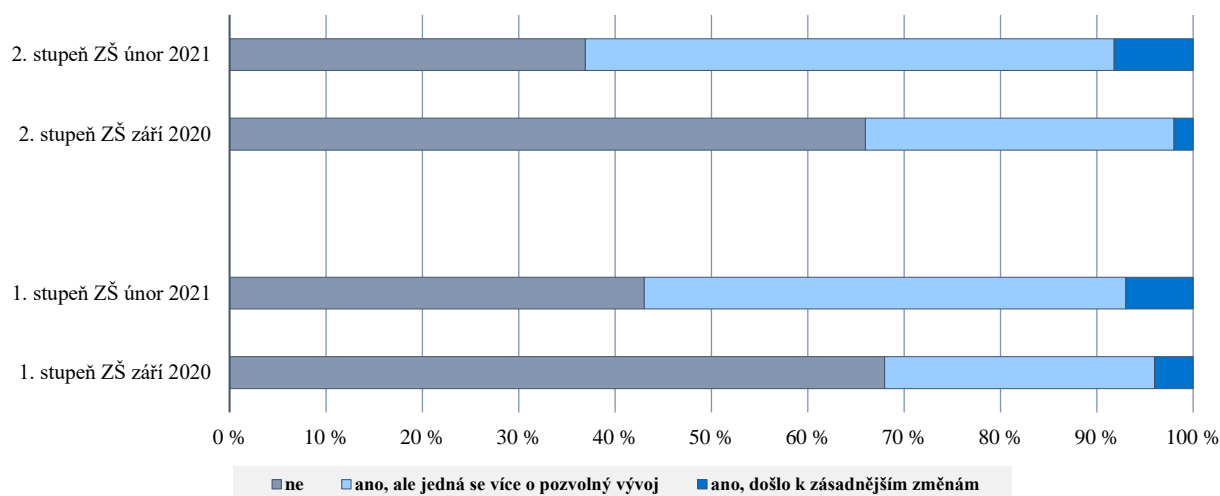
Hodnocení v době distanční výuky

9 HODNOCENÍ V DOBĚ DISTANČNÍ VÝUKY

Poskytování zpětné vazby a hodnocení dosahovaných výsledků se ukázaly v průběhu distanční výuky jako klíčové. Většina učitelů vyjadřovala mezi tím, co se jim nedaří, právě využívání tradičních forem ověřování výsledků. Proto se na tuto oblast soustředovalo i několikrát zmiňované metodické doporučení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Problémy při hodnocení vedly učitele k tomu, že více než polovina hovoří o postupných změnách v přístupu k hodnocení, ovšem bohužel jen 7 % z nich uvádí ve svém přístupu k hodnocení žáků změny zásadnějšího charakteru. Nejčastěji jde o mírnější klasifikaci (u středních škol je i výjimečně klasifikace přísnější), ale také je výrazně častěji využíváno průběžné slovní hodnocení.

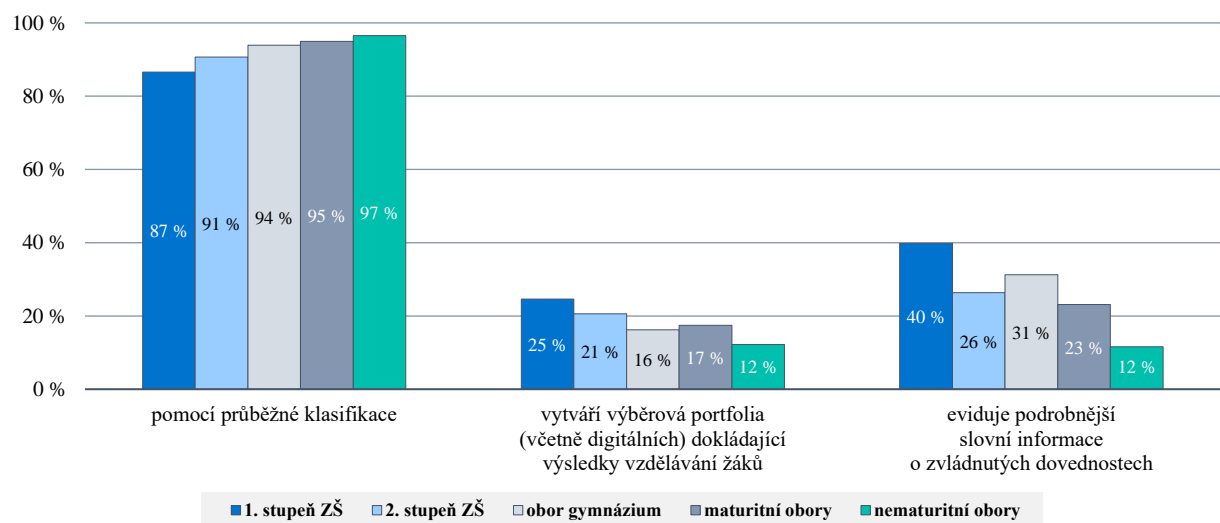
Oproti situaci z počátku školního roku 2020/2021 je patrný nárůst podílu učitelů, kteří v důsledku zkušeností s distanční výukou mění navyklé způsoby hodnocení žáků.

GRAF 27 | Srovnání proměn způsobů hodnocení v průběhu výuky v současnosti s počátkem školního roku

O preferovaném hodnocení vypovídá způsob evidence dosažených pokroků žáka v distanční výuce. Vyšší míra evidence slovních informací o zvládnutých dovednostech a využívání výběrových portfolií jsou vhodným předpokladem formativního hodnocení a slovního sumativního hodnocení (např. v rámci pravidelného měsíčního nebo čtvrtletního hodnocení žáků).

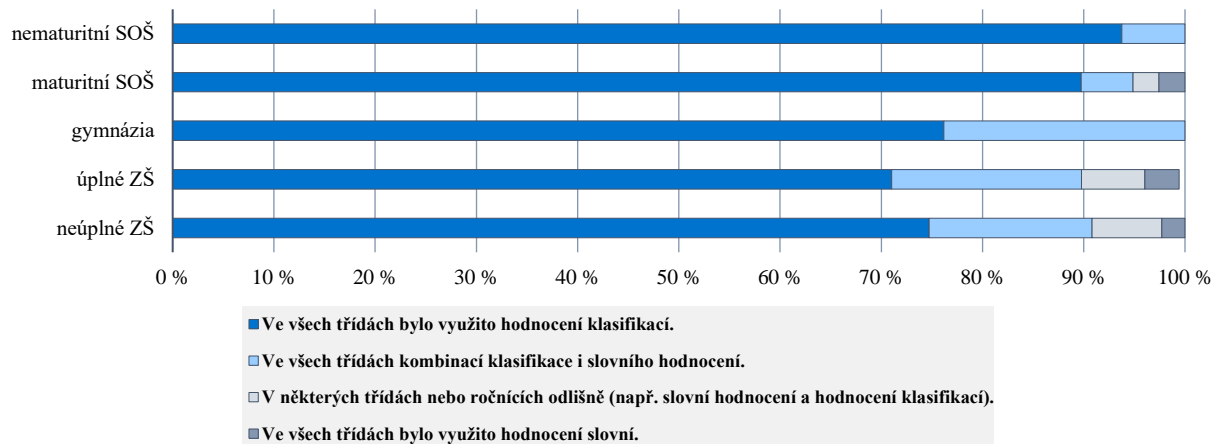
GRAF 28 | Způsoby evidence dosaženého pokroku žáka

V důsledku distanční výuky došlo i k dílčí proměně závěrečného hodnocení. Přestože bylo školám v rámci závěrečné klasifikace za 1. pololetí školního roku 2020/2021 doporučováno slovní hodnocení nebo kombinace hodnocení

známkou doplněnou o slovní komentář¹¹, jednoznačně na vysvědčení převládla klasifikace. Změnu v přístupu k závěrečnému hodnocení v 1. pololetí školního roku 2020/2021 provedlo 15 % základních škol a méně než 10 % středních škol. V případě základních škol šlo ve třetině případů o zavedení kombinovaného nebo slovního hodnocení ve všech třídách, ve zbývajících případech bylo kombinované nebo slovní hodnocení zavedeno jen v některých třídách nebo jen u některých žáků. Ve středních školách šlo hlavně o zavedení kombinovaného hodnocení v případě jednotlivých žáků (často neprospívajících). Do budoucna uvažuje dalších zhruba 6 % základních škol o zavedení slovního hodnocení.

GRAF 29 | Způsob závěrečného hodnocení v prvním pololetí školního roku 2020/2021

¹¹ Začátkem ledna 2021 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy spolu s Českou školní inspekcí připravili společné doporučení pro školy k hodnocení na vysvědčení za 1. pololetí školního roku 2020/2021. Doporučení je k dispozici na webových stránkách České školní inspekce (přímý odkaz [-zde-](#)).

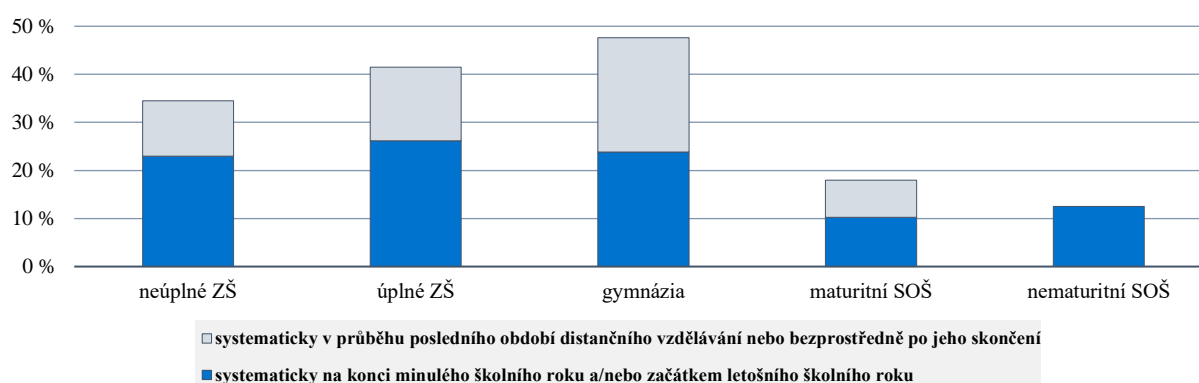
10

Komunikace

10 KOMUNIKACE

Od zahájení distanční výuky na jaře 2020 se zvýšila důležitost podpory komunikace. Jelikož klíčovým partnerem školy při vzdělávání žáků jsou jejich rodiče, bylo zásadní, zda se podařilo navázat na již kvalitní komunikaci, případně zda se podařilo překonat překážky a intenzivní komunikaci s rodiči zahájit a nastavit. Většinou se školy spoléhají na komunikaci prostřednictvím on-line třídních schůzek, v případě malých škol pak ředitelé využívají i neformální kontakty v rámci komunity v místě školy. Jen menší podíl škol se systematicky zabýval zpětnou vazbou od rodičů, což samozřejmě není dobře. Častým problémem je stále nízká kvalita komunikace mezi školou a rodiči, která pak např. odrazuje vedení školy od využití dotazníků nebo podobných nástrojů, neboť se obává minimální návratnosti. Výrazný rozdíl je zvláště ve středním vzdělávání, kde sice ani na gymnáziích není systematická komunikace s rodiči běžná ani v polovině škol, ale u středních škol s převahou nematuritních oborů je absence komunikace s rodiči zvláště problematická i vzhledem k mnohým problémům (podílu nepravdělně se zapojujících, kvalitě on-line distanční výuky, absenci praktické výuky apod.), které distanční výuka přináší.

GRAF 30 | Podíl škol zjišťujících spokojenost rodičů s distanční výukou

Komunikace s rodiči se promítla do úprav nastavení distanční výuky, kterou na základě této komunikace alespoň částečně upravila více než polovina základních škol a gymnázií, ale jen o něco více než pětina středních odborných škol.

Často šlo o úpravu náročnosti a podporu pro žáky při učení.

Prizpůsobili jsme objem zadávaných úkolů, rodiče si stěžovali na přílišnou zátěž a množství zadávaných úkolů.

Škola zařadila doučování (ČJ, AJ, M – realizováno třídními učiteli či asistenty pedagoga) a kroužky (zábavná logika, čtenářský klub, komunikace v AJ). Je realizován i PSPP.

Dotazníky rodičům přispěly k efektivnějšímu rozvržení on-line hodin a k jejich předmětovému složení (přidaly se předměty Člověk a jeho svět).

Mírné zvýšení rozsahu synchronní výuky v některých třídách. Zavedení třídnických hodin.

Upravili jsme míry zátěže (nahoru i dolů) od učitelů v jednotlivých předmětech nejen v obsahu, ale i formách a způsobech komunikace.

Vyřešili jsme problém s malou náročností některých kolegů.

Obdobně se mezi změnami objevují úpravy organizace distanční výuky tak, aby lépe odpovídala možnostem žáků a jejich rodičů.

Na základě podnětů rodičů žáků 1. stupně upravila škola časový rozvrh v některých třídách, aby nekolidovala on-line výuka sourozenců v jedné rodině (místo výuky od 8 do 10 posunuto na výuku od 10 do 12).

A v poslední řadě rodiče často iniciovali změny rozsahu synchronní výuky.

Škola řešila hlavně délku trávení času žáků u PC a s tím související rozvíjející se závislosti na PC hrách.

Změnili jsme nastavení poměru synchronní výuky a asynchronní výuky, nastavili periodické zadávání úkolů v týdenní frekvenci, sjednotili výukové platformy Google Classroom a Zoom v cizích jazycích, zavedli on-line třídní schůzky a jednotlivcům zapůjčili digitální techniku.

V říjnu jsme nastavili on-line výuku v poměru 50:50 synchronní a asynchronní výuka, po třídních schůzkách v listopadu jsme změnil poměr na 75:25 v důsledku tlaku rodičů. Od ledna využíváme prezenční rozvrh překlacený do on-line synchronní výuky.

Zásadní význam má přístup, který k rodičům a jejich dětem uplatňuje vedení školy.

Na začátku školního roku 2020/2021 nastoupili do školy dva sourozenci (4. a 5. ročník, chlapec se SVP), kteří měli problémy s docházkou do školy. Po zahájení distanční výuky neměli vybavení k on-line připojení. Škola jim tedy zapůjčila počítač, a než si rodina zařídila internet, docházely paní ředitelka s paní učitelkou učit obě děti přímo v domácím prostředí – po dobu měsíce a půl. Svým přístupem dokázaly i „zlomit“ odpor dětí ke škole a v současné době se oba sourozenci pravidelně připojují do on-line hodin.

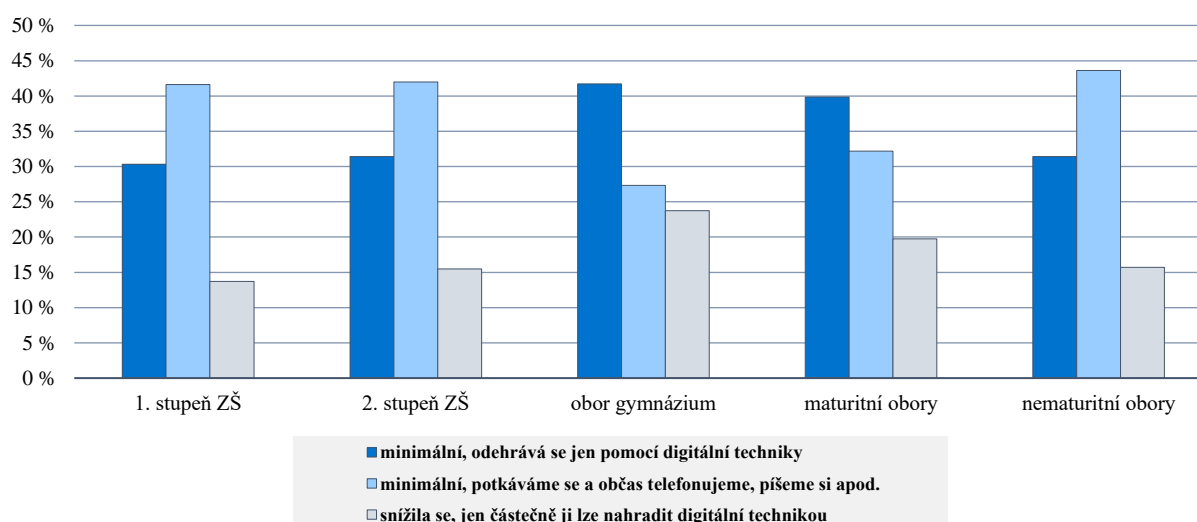
Tam, kde nefungovala dobře komunikace mezi školou a rodinou, se mohly objevit problémy, které rodiče chtěli řešit. Nejvýrazněji se objevily na úplných základních školách, asi ve dvou třetinách. Naproti tomu na středních školách a neúplných základních školách šlo zhruba jen o čtvrtinu škol. Většinou se diskuze týkaly problémů s realizací distanční výuky v domácnosti žáka, ale také domnělého nízkého, nebo naopak vysokého rozsahu distanční výuky. Na středních školách s převahou žáků v maturitních oborech byl významným tématem i nesouhlas s hodnocením žáka.

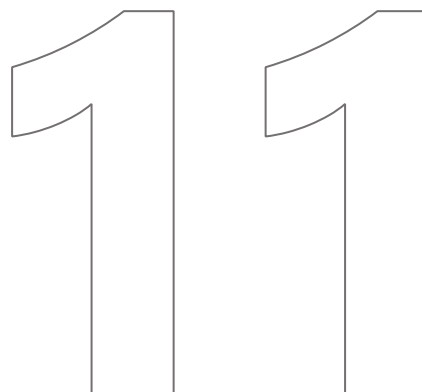
Na většině základních a středních škol se vedení zajímalo i o názory žáků na distanční výuku. Většinou k tomu byla využívána přímá zpětná vazba od žáků na závěr synchronní výuky, dále pak on-line třídnické hodiny a různé dotazníky. Na některých školách se do zjišťování názorů a spokojenosti žáků zapojil i školní psycholog a pomáhal nastavit distanční výuku tak, aby byla pro dané žáky co nejefektivnější.

Do distanční výuky je zapojena též školní psycholožka, která pracuje s třídním kolektivem v on-line hodinách i prezenčně (místo Hv), zároveň probíhají individuální konzultace pro jednotlivé žáky dle předchozí domluvy prezenčně ve škole s propojením canisterapie.

Distanční výuka, kterou učitelé často vedou ze svých domovů, ovlivňuje i četnost jejich vzájemné komunikace. Někteří učitelé v období náběhu distanční výuky sice komunikovali ve vyšší míře, ale významná skupina z nich uvádí snížení četnosti vzájemné komunikace, což určitě v době omezených kontaktů mezi lidmi není pozitivní zjištění.

GRAF 31 | Změny vzájemné komunikace mezi učiteli

Doporučení

11 DOPORUČENÍ

Doporučení pro školy

- A) Školy, které se doposud neřídily Metodickým doporučením Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy pro vzdělávání distančním způsobem:
- Seznámit se s metodickým doporučením pro vzdělávání distančním způsobem v jeho poslední – aktualizované verzi.
 - V maximální možné míře toto doporučení zohlednit při přípravě, organizaci a realizaci distančního vzdělávání a při hodnocení žáků v průběhu distanční výuky.
- B) Školy, které se Metodickým doporučením Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy pro vzdělávání distančním způsobem inspirovaly:
- Vhodně reflektovat vše, co se nedaří – je velmi pravděpodobné, že problémy signalizují nefunkčnost a nutnost proměny. Rámcově může jít zejména o:
 - ✓ nastavení a organizaci,
 - ✓ metody výuky,
 - ✓ vzdělávací obsah,
 - ✓ nedostatky v komunikaci uvnitř školy nebo mezi školou a rodiči,
 - ✓ pomíjení některých dimenzí rozvoje žáků, ale i učitelů (např. sociální kontakt, sdílení zážitků apod.),
 - ✓ hodnocení a poskytování zpětné vazby.
 - Plánovat postupné změny ve vzdělávání pro příští období. Školství se už zcela nezměněné nevrátí do období před pandemií nemoci covid-19, některé změny budou přetrvávat a časem převládat. Z tohoto důvodu je důležité jít změnám plynule naproti. Může jít např. o:
 - ✓ redukce vzdělávacího obsahu,
 - ✓ využívání efektivní kognitivní aktivizace žáků,
 - ✓ proměny průběžného hodnocení,
 - ✓ proměny závěrečného hodnocení.

Doporučení pro zřizovatele

- Intenzivně se zajímat o realizaci distančního vzdělávání, o problémy, s nimiž se škola při distanční výuce setkává, a o potřebách ředitele školy i učitelů s cílem podpořit kvalitu distanční výuky.
- V případě identifikace nízké kvality distanční výuky kvůli nízkému zapojení žáků do výuky nebo v případě jejího pozdějšího zahájení věnovat zvýšený zájem o zkvalitňování úrovně řízení těchto škol.
- Podporovat vedení škol v jedné z nejsložitějších situací, ve kterých se školy ocitly, a to zejména v těch oblastech, které vedení školy identifikuje.
- Nespokojovat se stávajícím digitálním vybavením škol, ale umožnit škole další rozvoj podporou zkvalitnění technického zázemí.
- Umožnit školám vytvářet optimální materiální podmínky pro vzdělávání všech jejich žáků.

Doporučení pro Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

- Připravit a vydat metodické doporučení pro školy k vhodnému postupu po návratu žáků k prezenčnímu vzdělávání.
- V kontextu dopadů dlouhodobého distančního vzdělávání promyslet a včas se školami vykomunikovat přípravu a organizaci školního roku 2021/2022, zejména s akcentem na obsah vzdělávání.
- Podporovat proces zkvalitňování škol zevnitř, s využitím reflexe zkušeností z distanční výuky (např. přenosem inspirativních příkladů, podporou setkávání ředitelů škol k tématům spojeným s reflexí distančního vzdělávání, zprostředkováním zkušeností škol, které v důsledku svých zkušeností vhodně proměnily své přístupy k distančnímu vzdělávání apod.).
- V období po návratu k prezenčnímu vzdělávání podpořit školy v rozvoji všech dimenzí osobnosti žáka a cílené kompenzaci psychických a sociálních deprivací způsobených distanční výukou (např. pestrou a cílenou nabídkou aktivit ve školách, které přispívají k osobnostnímu a sociálnímu rozvoji žáků, podporou aktivit organizací věnujících se celostnímu rozvoji žáků tak, aby se do nich školy mohly zapojit nebo je využívat, cíleným zdůrazňováním této problematiky v komunikaci se školami, aby se toto téma stalo integrální součástí cílů, k nimž mají školy v následujícím období směřovat pod.).
- Připravit se na období po skončení distančního vzdělávání s cílenou podporou psychiky učitelů (např. ve spolupráci s odborníky na psychické zdraví připravit takové iniciativy, které budou mít dosah na co nejširší skupinu učitelů, vytvořit a podporovat dostupné aktivity pro pedagogy, které napomohou kompenzaci psychických problémů způsobených náročností distanční výuky, apod.).